

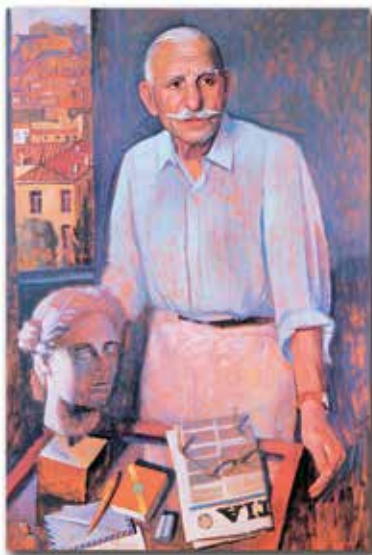
Δελτίο

ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ
THE FRIENDS OF THE BENAKI MUSEUM

Τό νέο πολυδύναμο πολιτιστικό
κέντρο του Μουσείου Μπενάκη
στην οδό Πειραιώς 138

Αγαπητοί Φίλοι,
Στίς 2 Δεκεμβρίου 2004 σημειώθηκε τό πολυ-
πληθέστερο πολιτιστικό γεγονός τής εποχής
μας στό νέο κτιριακό συγκρότημα του Μου-
σειού Μπενάκη στην οδό Πειραιώς. Μέ τήν παρουσία
του Πρωθυπουργού τής χώρας, τής ηγεσίας του Ύπουρ-
γείου Πολιτισμού, πολλών εκπροσώπων του πολιτικού,
πνευματικού, καλλιτεχνικού, επιχειρημα-τικού κόσμου
καί ένα πολύ μεγάλο πλήθος Φίλων του Μουσείου καί
άλλων Αθηναίων όλων τών ηλικιών
έγκαινήσθηκε επίσημα τό πολυδύναμο
πολιτιστικό κέντρο του Μουσείου, πού
τήν επέτειο ακριβώς τών 50 χρόνων
άπό τόν θάνατο του σπουδαίου ιδρυτή
του Αντώνη Μπενάκη σηματοδοτεί μία
νέα εποχή στην λαμπρή ιστορία του
άλλά καί στην πορεία τών πολιτιστικών
πραγμάτων τής χώρας μας.

Στίς σύντομες περιεκτικές όμιλίες
τους τά άξια στελέχη του Μουσείου, ό
Πρόεδρος τής Διοικητικής Έπιτροπής
Μαρίνος Γερούλάνος, ό Διευθυντής
του Μουσείου Άγγελος Δεληβορριάς, ή
Διευθύντρια του νέου συγκροτήματος
Ειρήνη Γερούλάνου, άλλά κυρίως ό
Πρωθυπουργός καί Ύπουργός Πολι-
τισμού Κώστας Καραμανλής στην βαρυσήμαντη δική
του όμιλία έπεσήμαναν τά βασικά χαρακτηριστικά τής
ιστορίας καί τής προσφοράς του Μουσείου Μπενάκη
καθώς καί τίς κατευθυντήριες άρχές πού έμπνέουν τήν
πολιτική του, καί μάλιστα στην νέα περίοδο τής επέκτα-
σής του μέ σημαντικά παραρτήματα αποκεντρωμένης
πολιτιστικής προσφο-ράς, όπως τό Μουσείο Ίσλαμικής
Τέχνης στόν Κεραμεικό, Ίστορικά Άρχεία στην Οικία
Δέλτα στην Κηφισιά.

Η όμιλία του Πρωθυπουργού άποτύπωσε τίς κατευ-
θυντήριες άρχές μιας φωτισμένης εθνικής πολιτικής
στόν ζωτικότατο χώρο του πολιτισμού, γι' αυτό καί
οί «Φίλοι» αποφάσισαν νά τήν κυκλοφορήσουν -μαζί
μέ τά άλλα κείμενα τής 2ας Δεκεμβρίου- σε χωριστό
φυλλάδιο για νά διαδοθεί ευρύτερα, σε πανελλήνια
κλίμακα, καί νά προσεχθεί όπως πρέπει άπό κάθε
υπεύθυνο στόν χώρο τής παιδείας καί του πολιτισμού.

Συνιστούμε σε όλα τά μέλη μας νά πικνώσουν τίς
έπισκέψεις τους τόσο στόν κορμό του Μουσείου στην
οδό Κουμπάρη όσο καί στα νέα κτίρια, όπου προσφέ-
ρονται τώρα πολλές ευκαιρίες έκδηλώσεων καί όπου
λειτουργούν πλουσιότατα Πωλητήρια μέ αντίγραφα
έκθεμάτων τών Συλλογών του Μουσείου, καλλιτεχνι-
κές έκδόσεις καί πολλά κατάλληλα για τίς γιορτές

δώρα. Στα Πωλητήρια τών Μουσείων
μας παρακαλούμε νά προσέξετε καί
νά προμηθευθείτε κατά τό δυνατόν τίς
πολύ χρήσιμες νέες έκδόσεις: τό έντυ-
πωσιακό τεύχος ΟΔΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ 138
- ΤΟ ΝΕΟ ΚΤΙΡΙΟ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ
ΜΠΕΝΑΚΗ, τό τεύχος ΣΥΜΠΑΡΑ-
ΣΤΑΣΗ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ
ΜΠΕΝΑΚΗ μέ πολύ χρήσιμες πληρο-
φορίες καί οδηγίες για τίς δωρεές, τίς
προσφορές έργασίας, τήν λειτουργία
τών Τμημάτων, τών Πωλητηρίων, τών
Κυλικείων, τίς δραστηριότητες τών
«Φίλων» κ.λπ., τό τεύχος ΔΩΡΗΤΕΣ,
ΜΕΓΑΛΟΙ ΔΩΡΗΤΕΣ, ΕΥΕΡΓΕ-
ΤΕΣ, άλλα ενημερωτικά φυλλάδια,
κι άκόμη τόν πλούσια είκονογραφη-

μένο τόμο του Θανάση Μουτσόπουλου ΟΜΟΙΟΤΗΤΑ
ΠΕΡΙΠΟΥ. ΕΚΔΟΧΕΣ ΕΝΟΣ ΠΟΡΤΡΕΤΟΥ ΤΟΥ
ΑΝΤΩΝΗ ΜΠΕΝΑΚΗ, μέ έμπνευσμένο πρόλογο του
Άγγελου Δεληβορριά, καί τέλος τήν πρώτη ολοκληρω-
μένη ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ του ιδρυτή του Μουσείου άπό τόν
Ευθύμιο Σουλογιάννη.

Σας εύχόμαστε νά κλείσετε τήν χρονιά μέ έπιτυχίες
καί νά εορτάσετε τά Χριστούγεννα του 2004 καί τήν
εΐσοδο στό 2005 μέ υγεία καί ευτυχία.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ

Γ. Βασιλόπουλος

Καθισμένοι στο υπαίθριο θέατρο της αυλής του Λαογραφικού Μουσείου Κύμης. Ορθιος στο μέσον της πίσω σειράς ο κ. Ιω. Αδαμόπουλος

ΕΚΔΡΟΜΕΣ

Η κυριακάτικη εκδρομή στην Εύβοια υπήρξε ιδιαίτερος αποδοτική. Πολυμελής ομάδα επισκέφθηκε στις 23 Μαΐου το κεντρικό τμήμα του νησιού, με ενδιαμέσες στάσεις στο ναό του Αγίου Ιωάννη στο Βασιλικό (κτίσμα του 19ου αιώνα, το τέμπλο του οποίου κοσμεύεται με έργα του Σωτήρη Χρυσανθόπουλου), τον Άγιο Δημήτριο στα Χάνια Αυλωναρίου (σταυρεπίστεγο ναό των αρχών του 14ου αιώνα με ελαφρώς μεταγενέστερες προσθήκες και σημαντικά λείψανα τοιχογραφιών της αρχικής φάσης) και τη Μεταμόρφωση του Σωτήρος στο Πυργί (όμοιου τύπου ναό, κτισμένο στα τέλη του 13ου αιώνα, με τοιχογραφικό διάκοσμο του 1296, ο οποίος χαρακτηρίζεται από αρκετές ιδιορρυθμίες). Μετά το μεσημεριανό γεύμα στην ακροθαλασσιά, την ομάδα υποδέχθηκε στην Κύμη ο κ. Ιωάννης Αδαμόπουλος, Πρόεδρος του Μορφωτικού και Εκπολιτιστικού Συλλόγου Κύμης, φορέα που δημιούργησε και συντηρεί το Λαογραφικό Μουσείο της πόλης. Η γνωριμία με τον πολιτιστικό πλούτο της Κύμης ξεκίνησε από την ξενάγηση στην οικία Σωτ. Χρυσανθόπουλου (παράρτημα του Λαογραφικού Μουσείου), όπου διατηρούνται ενδιαφέροντα δείγματα της κοσμικής ζωγραφικής και της γλυπτικής του λαϊκού καλλιτέχνη, και συνεχίστηκε με την παρουσίαση των πλουσιότατων συλλογών του Μουσείου, εκτεθειμένων στους τρεις ορόφους του αποκατεστημένου νεοκλασικού κτηρίου. Η επίσκεψη ολοκληρώθηκε με τη δεξίωση που παρέθεσε ο κ. Ιω. Αδαμόπουλος και οι συνεργάτες του στον κήπο του Μουσείου.

Με την ευκαιρία της τέλεσης της επιμνημόσυνης δέησης για τους πεσόντες κατά την

Άλωση της Κωνσταντινούπολης στις 29 Μαΐου 1453, οι Φίλοι διοργάνωσαν εκδρομή στο **Μυστρά** και το **Γεράκι** στις 28-31 Μαΐου. Η εξαιρετικά μεγάλη έκταση του αρχαιολογικού χώρου και η ανωμαλία του εδάφους, ο μοναδικός πλούτος των σωζομένων κτισμάτων και κατασκευών, η ιδιαίτερη σημασία των καταλοίπων επέβαλαν την περιήγησή του σε δύο ημέρες. Έτσι, οι εκδρομείς ξεναγήθηκαν από το γράφοντα στην Κάτω Χώρα το Σάββατο 29 Μαΐου και στην Άνω Χώρα και το κάστρο την επομένη. Μετά το πέρας της ξενάγησης της Κυριακής και το μεσημεριανό γεύμα, ακο-

Στ. Ι. Αθανασίου

Τριγυρνώντας στα στενορόμια και τα διαβατικά του ανοιξιότικου Μυστρά

λούθησε επίσκεψη στο Μουσείο της Ελιάς και του Ελληνικού Λαδιού στη Σπάρτη, όπου με υποδειγματικό τρόπο παρουσιάζεται η ιστορία της ελιάς και του λαδιού στον ελλαδικό χώρο, οι ποικίλες χρήσεις τους, οι μέθοδοι επεξεργασίας της ελιάς και η πρόοδος της τεχνολογίας των ελαιοτριβείων. Τη Δευτέρα του Αγίου Πνεύματος η πρωινή μετάβαση στο Γεράκι έδωσε τη δυνατότητα στους παρευρισκομένους να επισκεφθούν το κάστρο και το μεγαλύτερο μέρος αυτού του υστεροβυζαντινού οικισμού, από τους ελάχιστους του Δεσποτάτου του Μορέως που σώζονται σχεδόν ακέραιοι.

Η ημερήσια εκδρομή στην **Αργολίδα**, που είχε πραγματοποιηθεί στις 3 Απριλίου, επαναλήφθηκε στις 12 Ιουνίου. Η αρχαιολόγος Α' της Δ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, κ. Ελένη Παλαιολόγου, ανέλαβε και αυτή τη φορά να ξεναγήσει την 39μελή ομάδα των εκδρομέων στους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους του έως σήμερα γνωστού μυκηναϊκού κόσμου: στις Μυκήνες και την Τίρυνθα, καθώς και στο αρτισύστατο Αρχαιολογικό Μουσείο Μυκηναίων, όπου σε ένα υποδειγματικής αρχιτεκτονικής διαμόρφωσης και προσαρμογής στον περιβάλλοντα χώρο κτίσμα εκτίθεται το μέγιστο ποσοστό των ευρημάτων (εκτός των μεταφερθέντων στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών κατά το 19ο και τις αρχές του 20ού αιώνα).

Με αφορμή την έκθεση με θέμα: "Ο Picasso και η Ελλάδα", που διοργανώθηκε στο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, πραγματοποιήθηκε ημερήσια εκδρομή στην **Άνδρο** το Σάββατο 3 Ιουλίου. Τις πολυποίκιλες διασυνδέσεις του έργου του σημαντικότερου ίσως ζωγράφου του 20ού αιώνα με την Ελλάδα και ιδίως την αρχαιοελληνική μυθολογία και τέχνη ανέλυσε, μέσα από τα εκπιθέμενα έργα, η επιστημονική συνεργάτις του Ιδρύματος Βασιλική και Ελίτσας Γουλανδρή, κ. Πολύνα Κοσμάδακη. Εντύπωση προξένησε στους επισκέπτες η άλλοτε επιφανειακή, συχνά όμως βαθύτατη επιρροή του αρχαιοελληνικού κόσμου (πρωτίστως του μυθικού) στους πίνακες, τα σχέδια και τα γλυπτά του καλλιτέχνη, καθ' όλη τη μακρά διάρκεια της ζωής του. Η εκδρομή συνεχίστηκε με το καθιερωμένο πλέον γεύμα με λιχουδιές της θάλασσας στο ξενοδοχείο Περράκη στο Κυπρί Γαυρίου, με θέα στο Αιγαίο.

Ο Προϊστάμενος της ΚΣΤ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, κ. Γεώργιος Σταϊνχάουερ, ξενάγησε

ΤΑΞΙΔΙΑ ΕΙΩΤΕΡΙΚΟΥ

Για τρίτη χρονιά επαναλήφθηκε η εκδρομή στην **Κωνσταντινούπολη** (26-30 Οκτωβρίου), με μία ουσιαστική όμως διαφορά: το βάρος έπεσε αυτή τη φορά στα μνημεία της ισλαμικής τέχνης, προκειμένου να συμπληρωθεί η εικόνα που αποκόμισαν οι εκδρομείς κατά τις προηγούμενες επισκέψεις στην πόλη, όπου είχαν ξεναγηθεί στα βυζαντινά και μόνον μνημεία. Με την πολύτιμη βοήθεια και την καθοδήγηση και πάλι της κυρίας Μαρίας Τσαούσογλου, η ομάδα επισκέφθηκε τεμένη και στις δύο ακτές του Βοσπόρου (Sultan Ahmet-“μπλε” τζαμί, Nur-u-Osmaniye, Suleymaniye στην Κωνσταντινούπολη, Mihrimah Sultan και Atik Valide Sultan στη Χαλκηδόνα), ανάκτορα (Dolma Bahce, Topkapi), μουσεία (Μουσείο Ισλαμικής Τέχνης-ανάκτορο Ibrahim pasa, Συλλογή Topkapi), την κλειστή αγορά (Carali Carsi). Κατά τη διάρκεια μίας επίσκεψης στη Βασιλεύουσα ωστόσο δεν είναι δυνατόν να παραλείψει κανείς τα βασικότερα βυζαντινά μνημεία, τα οποία ούτως ή άλλως δεσποζουν στο χώρο και παρά τις φθορές δεν παύουν να αποτελούν κορυφαία έργα τέχνης και ευλάβειας, αλλά και σημεία αναφοράς για την υπερχλιειτή βυζαντινή πρωτεύουσα. Για το λόγο αυτό στο πρόγραμμα των ξεναγήσεων περιλήφθηκε η Αγία Σοφία, η περιοχή του Ιπποδρόμου και η Μονή της Χώρας. Επιπλέον, οι Φίλοι εκπλήρωσαν και ένα πάγιο ηθικό χρέος του ελληνισμού με την καθιερωμένη επίσκεψη στην έδρα του Οικουμενικού Πατριαρχείου, αλλά και στην πάντοτε φιλόξενη Μεγάλη του Γένους Σχολή, όπου ο Διευθυντής, κ. Νικόλαος Μαυράκης, μάς υποδέχθηκε με θερμή και μας ξενάγησε στο ιστορικό κτήριο του Φαναρίου (για την αποκατάσταση των τοιχογραφιών της αίθουσας τελετών της Σχολής βλ. σ. 7). Η επιτυχία και αυτού του ταξιδιού οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη φροντίδα με την οποία περιβάλλουν κάθε φορά τους Φίλους οι Πολίτισσες συνοδοί μας, κ. Μαίρη Τσαούσογλου και Δέσποινα Χουδαβερδής. Το μόνιμο ενδιαφέρον των μελών για τα σημαντικότερα μνημεία της Βασιλίδος των πόλεων επιβάλλει την επανάληψη της περιήγησης στα βυζαντινά κατάλοιπα, η οποία ήδη προγραμματίζεται για το επόμενο φθινόπωρο. **Σ.Ι.Α.**

Αλ. Κοψίνη

Από την ξενάγηση του κ. Γ. Σταϊνχάουερ στο ιερό της Αφραίας

τους Φίλους στους δύο καλύτερα μελετημένους και διατηρημένους αρχαιολογικούς χώρους της **Αίγινας**, την Αφραία και την Κολώνα στις 2 Οκτωβρίου. Το ιερό της Αθηνάς-Αφραίας, ευρισκόμενο σε εξαιρετική θέση, με ακάλυπτη θέα προς κάθε κατεύθυνση και ιδίως προς τις ακτές της Αττικής, κτισμένο μέσα σε πυκνό πευκοδάσος και σωζόμενο σε εντυπωσιακά καλή κατάσταση, συνδυάστηκε με το παιδαγωγικό χαρακτήρα, αλλά πολύ μικρών διαστάσεων μουσείο, όπου παρουσιάζονται αρχιτεκτονικά μέλη από τον αρχικό και το μεταγενέστερο ναό. Την απογοητευτική εικόνα που αποκομίζει ο επισκέπτης από την κατάσταση διατήρησης του ναού της περιοχής της Κολώνας αντισταθμίζει το παρακείμενο μουσείο, όπου τα εκθέματα συνδυάζονται με σχεδιαγράμματα, μακέτες και σχεδιαστικές αναπαραστάσεις των επί μέρους κτισμάτων και κατασκευών του οικισμού. **Σ.Ι.Α.**

Την 9η Οκτωβρίου 2004, ημέρα Σάββατο, πραγματοποιήθηκε ολοήμερη εκδρομή των Φίλων στη **Σαλαμίνα**. Πενήντα περίπου μέλη μας απόλαυσαν την εκδρομή στο ακόμη όμορφο αυτό νησί του Αργοσαρωνικού. Πρώτα επισκεφθήκαμε το πολύ ενδιαφέρον Λαογραφικό Μουσείο της Σαλαμίνας, που στεγάζεται στο Δημαρχείο. Οικοδέσποινα και ξεναγός μας η υπεύθυνη του μουσείου, κ. Μαρία Μπούτση. Στη συνέχεια κατευθυνθήκαμε στην εκκλησία του Αγίου Δημητρίου, αρχιτεκτόνημα του 1806, όπου ο ταπεινός τάφος του λαμπρού ήρωα της Ελληνικής Επανάστασης Γεωργίου Καραϊσκάκη προκάλεσε συγκίνηση. Η περιήγηση στα μνημεία του νησιού συνεχίστηκε με την επίσκεψή μας στη σημαντική Μονή της Φανερωμένης, με τις αξιόλογες αλλά πολύ παραμελημένες αγιογραφίες.

Τέλος, καταλήξαμε στην περιοχή “Κανάκια”, στη νοτιοδυτική Σαλαμίνα, όπου

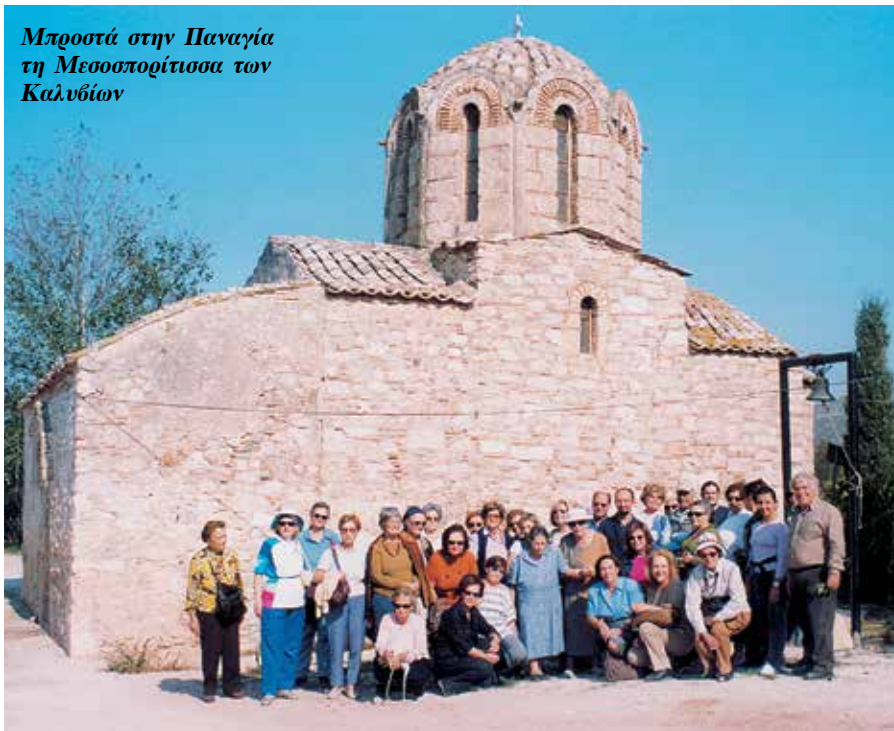
ο αρχαιολόγος, καθηγητής Γιάννης Λώλος και οι συνεργάτες του μάς υποδέχθηκαν με πολλή ευγένεια. Ο κ. Λώλος με πραγματικό ενθουσιασμό μάς ενημέρωσε για τα σημαντικά του ευρήματα, τα οποία ρίχνουν νέο φως στην προϊστορική Σαλαμίνα και ιδιαίτερα στη μυκηναϊκή της περίοδο. Ειλικρινά σταθήκαμε τυχεροί όσοι παρακολούθησαμε τον κ. Λώλο να μας μιλάει με πάθος για τις συναρπαστικές του ανακαλύψεις, μέσα σε ένα καταπράσινο νησιωτικό τοπίο. **Νίκος Βασιλάτος**

Η επίσκεψη σε δύο σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους της Αττικής, τις **Αχαρνές** και την **Ελευσίνα**, που είχε διοργανωθεί στις 13 Μαρτίου, επαναλήφθηκε, ύστερα από την εκδήλωση της επιθυμίας πολλών μελών, στις 16 Οκτωβρίου, με τους ίδιους συντελεστές. Έτσι η 40μελής ομάδα ξεναγήθηκε στο μυκηναϊκό θολωτό τάφο των Αχαρνών από την αρχαιολόγο, κ. Έλενα Κασσωτάκη, ενώ στο Ιερό της Δήμητρας και της Περσεφόνης, καθώς και στο παρακείμενο αρχαιολογικό μουσείο οι Φίλοι ευτύχησαν να ξεναγηθούν από την Επιμελήτρια του Μουσείου Ελευσίνας, κ. Πόπη Παπαγγελή, η οποία για μία ακόμη φορά μοιράστηκε με τους εκδρομείς τις πολύτιμες γνώσεις, τον ενθουσιασμό και την αγάπη της για το χώρο, τα οικοδομικά κατάλοιπα και τα κινητά ευρήματά του, που καλύπτουν την περίοδο από τα αρχαϊκά έως τα ύστερα ρωμαϊκά χρόνια. Με την καίρια συμβολή της κ. Παπαγγελή εξ άλλου, κατέστη εφικτή όχι μόνο η επίσκεψη στην έκθεση των έργων της Βάνας Ξένου στις προσφάτως διαμορφωμένες εγκαταστάσεις του εργοστασίου Κρόνος, αλλά και η ερμηνεία των εκθεμάτων και των συμβολισμών που αυτά φέρουν από την ίδια την καλλιτέχνη, που ήλθε ειδικά για το σκοπό αυτό από την Αθήνα! **Σ.Ι.Α.**

Μ. - Α. Χαραμή

Μπροστά στην Παναγία τη Μεσοπορίτισσα των Καλυθίων

Ελ. Σταθούλοπούλου

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Στην προσωρινή έκθεση του Μουσείου Πιερίδη Αρχαίας Κυπριακής Τέχνης, που φιλοξενείται στον πολυχώρο “Αθηναίς” ξεναγήθηκαν οι Φίλοι στις 4 και 5 Ιουνίου από τη Διευθνήτρια του Μουσείου, Δρα Σοφία Αντωνιάδη. Μέρος της μεγάλης συλλογής του Δημήτρη Πιερίδη, τα εκθέματα καλύπτουν τη μακρά περίοδο της τέχνης στην Κύπρο από τα προϊστορικά έως τα μεσαιωνικά χρόνια, με επιλεγμένα αγγεία, γλυπτά, κοσμήματα και έργα μικροτεχνίας που εκτίθενται σε τέσσερις αίθουσες του παλαιού βιομηχανικού κτηρίου με λιτά μέσα και πλούσιο υπομνηματισμό.

Το νέο απόκτημα της περιοχής Θηρείου, το ιδιωτικό Μουσείο Εικαστικών Τεχνών Herakleidon, επισκέφθηκαν οι Φίλοι στις 6 Οκτωβρίου. Με έδρα ένα εντυπωσιακό, πλήρως ανακαινισμένο κλασικιστικό κτήριο του 1898, το Μουσείο φιλοξενεί 150 έργα, καθώς και προσωπικά αντικείμενα του γνωστού καλλιτέχνη M.C. Escher (1898-1972). Υπό την καθοδήγηση του Γενικού Διευθυντή του ιδρύματος, κ. Νικολάου Κοντοπρία, οι παριστάμενοι γνώρισαν το μαγικό κόσμο του Escher, ενός φωτισμένου, πρωτοπόρου ζωγράφου, γραφίστα και σχεδιαστή, που άνοιξε νέους δρόμους στις εικαστικές και στις εφαρμοσμένες τέχνες, καταστρατηγώντας τους κανόνες της προοπτικής, την επαλληλία των επι-

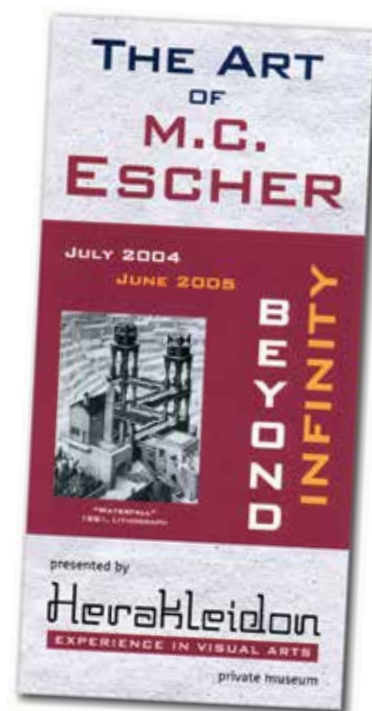
πέδων, τα όρια μεταξύ του δισδιάστατου και του τριδιάστατου, του φυσικού και του φανταστικού.

Στις 23 Οκτωβρίου ο γράφων ξενάγησε ομάδα 44 μελών σε επιλεγμένους ναούς της Μεσογαίας: τον Άγιο Λουκά στα Λαμπρικά, τη Μεταμόρφωση του Κορωπίου, τον Πύργο της Δάγλας κοντά στο Μαρκόπουλο, τον Άγιο Πέτρο και την Παναγία Μεσοπορίτισσα Καλυθίων, καθώς και την παλαιοχριστιανική βασιλική του Λαυρεωτικού Ολύμπου. Στόχος της επίσκεψης ήταν η γνωριμία των Φίλων με μνημεία των πρώιμων χριστιανικών, των μέσων και των ύστερων βυζαντινών χρόνων μιας απομακρυσμένης επαρχίας της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, δείγματα του πολιτισμού που ποτέ δεν έσβησε στη γη της Αττικής, αλλά και της ευλάβειας των κατοίκων της, οι οποίοι ακόμη και σε περιόδους μεγάλης οικονομικής και κοινωνικής καχεξίας δεν έπαψαν να ανεγείρουν ναούς, κατασκευασμένους με ιδιαίτερη επιμέλεια και υψηλή αισθητική. Οι συμμετέχοντες διαπίστωσαν με έκπληξη την ποιότητα τόσο της ζωγραφικής και των γλυπτών όσο και τις αρχιτεκτονικές αρετές των κτισμάτων αυτών. Η επίσκεψη προβλέπεται να επαναληφθεί την προσεχή άνοιξη.

Μετά παρέλευση τριών ετών και εντατικές εργασίες αποκατάστασης του ιστορικού

κτηρίου και συντήρησης των εκθεμάτων, τον Ιούνιο άνοιξε εκ νέου τις πύλες του για το κοινό το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Στην περίφημη συλλογή των γεωμετρικών και αρχαϊκών γλυπτών ξεναγήθηκαν δύο ομάδες Φίλων, στη 1 και στις 4 Δεκεμβρίου από αρχαιολόγο του Μουσείου. Το μέρος αυτό της μεγαλύτερης στον κόσμο συλλογής γλυπτών της ελληνικής αρχαιότητας επανεκτέθηκε σύμφωνα με τα τελευταία πορίσματα της επιστημονικής έρευνας και τις νέες μουσειολογικές αντιλήψεις, ενώ στα έως σήμερα γνωστά έργα προστέθηκαν και ορισμένα νέα, επιλεγθέντα και ανασυρθέντα από τις αποθήκες του Μουσείου.

Δύο ακόμη ομάδες Φίλων ξεναγήθηκαν στο νέο κτήριο του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου των Αθηνών από την κ. Ευαγγελία Ελευθερίου, αρχαιολόγο του μουσείου, στις 8 και 11 Δεκεμβρίου. Με ουσιώδεις, λιτές και περιεκτικές παρατηρήσεις και επισημάνσεις, οι άνω των 70 Φίλοι περιηγήθηκαν από την κ. Ελευθερίου τις αίθουσες και τους άλλους εκθεσιακούς χώρους της πτέρυγας της συλλογής των παλαιοχριστιανικών και των κυρίως βυζαντινών χρόνων. Η απολύτως σύγχρονη μέθοδος παρουσίασης του πλούσιου υλικού του μουσείου –παλαιού και νεότερου– συνετέλεσε ώστε οι παριστάμενοι να αποκτήσουν σφαιρική εικόνα των 1.100 ετών ύπαρξης του βυζαντινού κράτους, της καθημερινής πραγματικότητας και της τέχνης που παρήχθη σε όλη του την επικράτεια. Σ.Ι.Α.

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΑΣ

Το συμβολικό χαρακτήρα των εικό- των της Μονής της Αγίας Αικατε- ρίνης του Σινά με τη ματιά μιας αγιογράφου γνώρισαν οι πολυάριθμοι Φί- λιοι που έλαβαν μέρος στις δύο ξεναγήσεις που πραγματοποίησε η εικονογράφος και μέλος του Δ.Σ., κ. Ανθή Βαλσαμάκη, στις 22 και 24 Σεπτεμβρίου. Η έκθεση των εικόνων, υπό τον τίτλο: “**Διάλογος Ανα- τολής και Δύσης**”, σε συνέχεια της “Δόξας του Βυζαντίου στο Όρος Σινά”, που είχε διοργανωθεί με εξαιρετική επιτυχία στον ίδιο χώρο το 1997, αποτελούσε τμήμα της τρίτης κατά σειράν παρουσίασης του δυζαν- τινού κόσμου στο Metropolitan Museum της Νέας Υόρκης, υπό τον τίτλο: “Byzantium: Faith and Power 1261-1557”. Με την ευκαιρία αυτή τα μέλη και το ευρύτερο κοινό ήλθαν σε επαφή με την καλλιτεχνική παραγωγή της Κωνσταντινούπολης, αλλά και της ευρύτερης ανατολικής Μεσογείου κατά την κρίσιμη περίοδο μεταξύ του 12ου και του 15ου αιώνα, οπότε η παρουσία των Σταυροφόρων επηρεάζει καταφανώς τη δημιουργία φορητών εικόνων, μικρο- γραφιών χειρογράφων, αλλά και έργων μνημειακής ζωγραφικής.

Επαναλήφθηκε στις 6 Νοεμβρίου η πα- ρουσίαση της **συλλογής κοσμημάτων του 17ου-19ου αιώνα** του Μουσείου μας από την υπεύθυνη του Τμήματος Νεοελληνικού Πολιτισμού και Νεοελληνικής Τέχνης, κ.

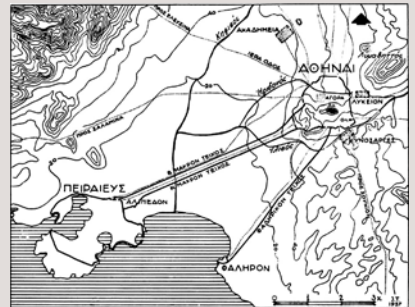
Κάτε Συνοδινού (η αρχική παρουσίαση είχε πραγματοποιηθεί στις 17 Μαρτίου, βλ. *Ενημερωτικό Δελτίο Α'-Β'* 2004). Αναλύθηκε στους συμμετέχοντες Φίλους η σχέση των έργων της παραδοσιακής αργυροχρυσοχοΐας του ελλαδικού, μικρα- σιατικού και βαλκανικού χώρου με την ευρωπαϊκή αστική κοσμηματοποιία μέσα από τα αντιπροσωπευτικά δείγματα της συλλογής. **Σ.Ι.Α.**

Στις 13 Νοεμβρίου μία μεγάλη ομάδα Φίλων ξεναγήθηκε στο νέο απόκτημα του Μουσείου μας, το **Μουσείο Ισλα- μικής Τέχνης**. Η κ. Ροζάννα Μπαλιάν, υπεύθυνη του Μουσείου, μας τριγύρισε στο χρόνο –από τον 7ο έως το 19ο αι. μ.Χ.– και στους τόπους όπου το Ισλάμ ανέπτυξε τη δική του ξεχωριστή τέχνη και πολιτισμό. Η συλλογή, που ξεκίνησε από τον Αντώνη Μπενάκη στα χρόνια της Αι- γύπτου, περιλαμβάνει αντιπροσωπευτικά και αξιόλογα κομμάτια κεραμικής, μεταλ- λουργίας, ξυλογλυπτικής, υφαντουργίας, ταπητουργίας, υαλουργίας, κοσμηματο- ποιίας και μικροτεχνίας. Το αιγυπτιακό δωμάτιο στην πλήρη και ολοκληρωμένη του μορφή, όπως παρουσιάζεται στον τρίτο όροφο, εντυπωσίασε ιδιαίτερα. Η ξενάγηση ολοκληρώθηκε με ένα καφέ στο δώμα του κτηρίου, με την εκπληκτική θέα στον Κεραμεικό, την Αρχαία Αγορά, την Ακρόπολη και τα μνημεία της γύρω περιοχής. **Κ. Κόντου**

Εκτός των διαλέξεων (βλ. παρακείμενη στήλη) οργανώθηκε και σειρά ξεναγήσεων στην πόλη των Αθηνών, την Αττική και τον Αργοσαρωνικό με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 170 χρόνων από την με- ταφορά της πρωτεύουσας του Ελληνικού Βασιλείου από το Ναύπλιο στην Αθήνα. Στη σχετική με το θέμα αυτό ομάδα έργων του Μουσείου μας ξενάγησε δύο ομάδες μελών (στις 25 και 27 Νοεμβρίου) η υπεύθυνη του **Τμήματος Ζωγραφικής, Χαρακτικών και Σχεδίων** κ. Φανή-Μα- ρία Τσιγκάκου. Μέσα από τα σύγχρονα έργα ζωγραφικής γίνονται κατανοητές οι συνθήκες διαβίωσης των Ελλήνων, το ιδεαλιστικό πνεύμα και οι ανησυχίες και ιδεολογικές αναζητήσεις στο α' ήμισυ του 19ου αιώνα, εποχή του Αγώνα της Ανε- ξαρτησίας, της ίδρυσης του νεοελληνικού κράτους και της μετατροπής της πολίχνης των Αθηνών σε πρωτεύουσα ενός ανα- γεννηθέντος λαού και ενός κράτους που επιδιώκει να προσεγγίσει την ευρωπαϊκή πραγματικότητα. **Σ.Ι.Α.**

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

* Της επίσκεψης στο Μουσείο Πιερίδη προηγήθηκε μία εισαγωγική διάλεξη στις 3 Ιουνίου, ώστε να δοθεί η δυνα- τότητα σε όσους δεν θα μπορούσαν να συμμετάσχουν σε αυτήν να πληροφο- ρηθούν για το ίδρυμα και τις δραστη- ριότητές του. Η Διευθύντρια του Μου- σείου, Δρ Σοφία Αντωνιάδη, μίλησε σε μικρή ομάδα μελών με θέμα: “**Μουσείο Πιερίδη Αρχαίας Κυπριακής Τέχνης**”, παρουσιάζοντας το μικρής έκτασης αη- λιά μεγάλης σημασίας μουσείο που φι- λοξενείται στον πολυχώρο “Αθηναΐς”.

* Καθώς συμπληρώθηκαν εφέτος 170 χρόνια από τη μεταφορά της πρωτεύ- ουσας στην Αθήνα το 1834, ο κύκλος εκδηλώσεων **ΣΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΥΣΑ- ΝΙΑ**, που διοργανώνεται κάθε χρόνο, περιέλαβε την πόλη των Αθηνών και το ανά τους αιώνες επίνειό της, τον Πειραιά. Ο κ. Γεώργιος Σταϊνχάουερ, Προϊστάμενος της ΚΣΤ' Εφορείας Προϊ- στορικών και Κλασσικών Αρχαιοτήτων (Ε.Π.Κ.Α.), η κ. Φανή Μαθιούχου- Tuffano, αρχαιολόγος της Α' Ε.Π.ΚΑ. και οι κ. Ιωάννα Τσιριγώτη-Δρακωτού και Χάρης Στούπα, αρχαιολόγοι της Γ' Ε.Π.Κ.Α., ανέπτυξαν στις 4, 11 και 18 Οκτωβρίου αντιστοίχως τα θέματα: “**Ο Πειραιάς από τους κλασσικούς έως το τέλος των ρωμαϊκών χρόνων**”, “**Από το 19ο στον 21ο αιώνα: Μεταμορφώ- σεις του αρχαιολογικού τοπίου στην Αθήνα**”, “**Αρχαία Αθηναϊκή Οχύρωση στο κτήριο του Μουσείου Ισλαμικής Τέχνης**”, και “**Το Δημόσιον Σήμα**”, φω- τίζοντας όψεις της αρχαιότητας, αηλιά και των νεωτέρων χρόνων στην περιο- χή της πρωτεύουσας. Ο κύκλος διαθέ- ξων με αυτό το θέμα θα συνεχιστεί και στο επόμενο τρίμηνο, ενώ συμπλη- ρώνεται με την εξόρμηση σε νησιά του Αργοσαρωνικού και στην Αττική.

Η ΕΚΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΣΤΟ ΒΕΡΟΛΙΝΟ

4-10 ΜΑΪΟΥ 2004

Το μοντέρνο κτήριο της Dresdner Bank με το πολύ ενδιαφέρον αίθριο του αμερικανού αρχιτέκτονα Frank Gehry

Η δυτική πλευρά της ανασκαμμένης Bebelplatz με το μπαρόκ κτήριο της παλαιάς Βιβλιοθήκης

Από τη δεύτερη ημέρα του ταξιδιού: όλοι οι εκδρομείς στα σκαλιά του Μουσείου της Περγάμου, όπου εκτίθενται ο περίφημος δώμος της Περγάμου, ελληνικές και ρωμαϊκές αρχαιοότητες, αρχαιοότητες της Εγγύς Ανατολής και ενδιαφέροντα έργα ιωλαμικής τέχνης

Η πρόσφατη σχετικά επανένωση της πόλης του Βερολίνου μετά την κατεδάφιση του τείχους το 1989, η ανακήρυξή της σε πρωτεύουσα του ενιαίου Γερμανικού Κράτους και η εκ του λόγου αυτού μεγάλης κλίμακας ανάπλασή της τα τελευταία χρόνια έχει κινήσει το παγκόσμιο ενδιαφέρον. Οι φίλοι του Μουσείου Μπενάκη με την εκδρομή που διοργανώθηκε στις 4-10 Μαΐου θέλησαν να ζήσουν από κοντά τις προσπάθειες αυτές, που παρουσιάζουν ένα μεγάλο βαθμό δυσκολίας, διότι κινούνται σε πολλά επίπεδα ιστορικής μνήμης, λειτουργικών αναγκών, αλλά και έντονου σημειολογικού συμβολισμού.

Το Βερολίνο εδώ και δέκα χρόνια έχει μετατραπεί σε ένα απέραντο εργοτάξιο και το μεγάλο ενδιαφέρον που παρουσιάζει για τον επισκέπτη σήμερα είναι η μελέτη της διεύθυνσης του σύγχρονου στο παλαιό και του Δυτικού στο Ανατολικό, μια διαδικασία που έχει μεγάλο δυναμισμό και παράγει συνεχώς ενδιαφέροντα αποτελέσματα. Όλα αυτά με γνώση μάς ανέλυσε η ξεναγός μας, κα Γεωργία Θεοδωράτου, που έχει σπουδάσει στη Γερμανία και εργάζεται μόνιμως εκεί, κατά την εφαρμογή ενός πυκνού προγράμματος ξενάγησης, που συντάχθηκε με στόχο να αναδείξει όλες τις πλευρές του Βερολίνου και των περιχώρων του, ώστε να σχηματιστεί μια πολυεδρική αντίληψη του γνωστικού αντικειμένου, σε όση έκταση επέτρεπε ο διατιθέμενος χρόνος.

*Κείμενο-Φωτογραφίες:
Διονύσης Βλαχόπουλος*

Το ανάκτορο Caecilienhof, σε στιλ αγγλικής εξοχικής έπαυλης, που σχεδιάστηκε από τον Paul Schultze-Naumburg. Κατοικία των Hohenzollern μετά την έκπτωσή τους, φιλοξένησε τη Συνδιάσκεψη του Potsdam

Τη συνοικία του Αγ. Νικολάου κοσμεί το άγαλμα του Αγ. Γεωργίου που φονεύει το Δράκο, έργο του Lauchhammer

Το νησί των παγωνιών, ένα πάρκο που διαμορφώθηκε το 1795 από το διάσημο αρχιτέκτονα κήπων Peter Josef Lehne στον ποταμό Havel

Η ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΣΧΟΛΗΣ

Στο τεύχος Γ' 2003 του Δελτίου είχαμε αναγγείλει την επιθυμία του Διοικητικού Συμβουλίου να συμβάλει στην αποκατάσταση του συνόλου ή τμήματος, έστω, του διακόσμου της μεγάλης αίθουσας τελετών του ιστορικού αυτού κτηρίου της Κωνσταντινουπόλεως. Κτισμένο το 1882 στα υψώματα του άλλοτε κραταιού Φαναρίου σε σχέδια του Κωνσταντίνου Δημάδη και με ιδιόμορφη διάταξη στην οποία δεσπόζει ο πολύπλευρος τρούλλος του αστεροσκοπείου του ιδρύματος πλαισιωμένος από ισοπλατείς, επίσης πολύπλευρες πτέρυγες, στεγάζει έκτοτε τον περιώνυμο εκπαιδευτικό οργανισμό. Η Μεγάλη του Γένους Σχολή εορτάζει φέτος τα 550 χρόνια από την ίδρυσή της, στην οποία προέβη αμέσως μετά την Άλωση και τον ορισμό του ως Οικουμενικού Πατριάρχη ο Γεώργιος Γεννάδιος ο Σχολάριος προκειμένου να διαφυλάξει την πνευματική παράδοση του Ελληνισμού και να εξασφαλίσει υψηλού επιπέδου μόρφωση στους κατοίκους της Πόλης, πρωτεύουσας πλέον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η Σχολή, συνεχίζοντας το έργο της παλαιάς πατριαρχικής ακαδημίας, ανέδειξε σημαίνουσες προσωπικότητες στο χώρο των γραμμάτων, των τεχνών, αλλά και της Εκκλησίας, όπως οι Οικουμενικοί Πατριάρχες Σαμουήλ, Κωνστάντιος Α' (αρχικώς αρχιεπίσκοπος Σινά), Σωφρόνιος Γ' ο Βυζάντιος (που είχε διατελέσει και έφορος της Μεγάλης του Γένους Σχολής).

Παρά τη θεαματική συρρίκνωση του ελληνικού στοιχείου της Πόλης μετά τα Σεπτεμβριανά και ιδίως μετά τις απελάσεις του 1964 (είναι ενδεικτικό το γεγονός ότι οι μαθητές περιορίστηκαν από 1.209 το έτος 1955-1956 σε 54 σήμερα), το ιστορικό αυτό εκπαιδευτικό ίδρυμα εξακολουθεί να αποτελεί ένα ζωντανό οργανισμό, με συνεχή δράση –αν και υπό εξαιρετικά αντίξοες συνθήκες– στις μέρες

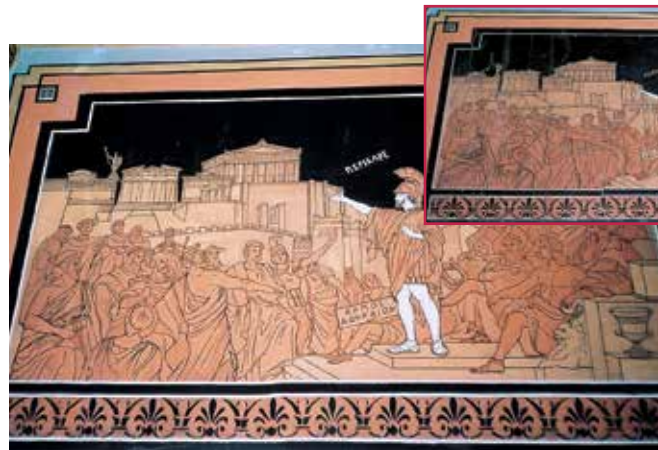
μας. Οι Φίλοι περιέλαβαν στο πρόγραμμα την επίσκεψη στο σχολείο και κατά τις τρεις φορές που διοργανώθηκε το ταξίδι στην Κωνσταντινούπολη, στηρίζοντας με την παρουσία τους τα λίγα Ελληνόπουλα που απομένουν και επιμένουν να ζουν στην πατρίδα τους. Καθώς όμως δεν αρκεί η ηθική στήριξη, προέβησαν σε μια συμβολική χειρονομία προς την ιστορική Σχολή: διέθεσαν τα έσοδα των δύο πρώτων εκδρομών για την αποκατάσταση έξι τοιχογραφιών που κοσμούν τους τοίχους της αίθουσας τελετών του τρίτου ορόφου. Οι εργασίες ανακαίνισης της αίθουσας είχαν ξεκινήσει με χορηγία του Παν. Αγγελόπουλου, διακόπηκαν όμως αποτόμως μετά το θάνατό του, αφήνοντας σε εκκρεμότητα το ανώτερο τμήμα της (τοιχογραφίες, κιονόκρανα, οροφογραφίες).

Αρχική πρόθεση των Φίλων ήταν η αποκατάσταση των παραστάσεων της οροφής, υποχρεωτικώς καλυμμένων κατά το μεγαλύτερο μέρος τους μέχρι πρόσφατα, εγχείρημα που ξεπερνούσε κατά πολύ τις οικονομικές δυνατότητες του Σωματείου. Κατόπιν συνεννόησας με τον κ. Στέργιο Στασινόπουλο, επικεφαλής του Τμήματος Συντήρησης του Μουσείου μας, και με τον κ. Απόστολο Πορίδη, αρχιτέκτονα του Οικουμενικού Πατριαρχείου, προγραμματίστηκε η στερέωση, στεγανοποίηση και αισθητική αποκατάσταση των έξι παραστάσεων, που είχαν υποστεί σημαντικά πλήγματα από τους σεισμούς, την υγρασία από την οροφή και τη φυσική φθορά μετά παρέλευση 120 χρόνων. Το έργο πραγματοποιήθηκε μετά την έναρξη των θερινών διακοπών, ώστε να μην διαταραχθεί η λειτουργία του σχολείου, και παραδόθηκε στις αρχές του φθινοπώρου. Τα αποτελέσματα θαύμασε η ομάδα των Φίλων που επισκέφθηκε τον Οκτώβριο την Πόλη και την οποία υποδέχθηκε με θέρη για μία ακόμη φορά ο Διευθυντής της Μεγάλης του Γένους Σχολής, κ. Νικόλαος Μαυράκης. Ας ελπίσουμε ότι το παράδειγμα των Φίλων θα βρει μιμητές τόσο για τη Σχολή αυτή όσο και για τα άλλα χεμαζόμενα σχολεία των Ρωμιών της Πόλης.

Αρχική πρόθεση των Φίλων ήταν η αποκατάσταση των παραστάσεων της οροφής, υποχρεωτικώς καλυμμένων κατά το μεγαλύτερο μέρος τους μέχρι πρόσφατα, εγχείρημα που ξεπερνούσε κατά πολύ τις οικονομικές δυνατότητες του Σωματείου. Κατόπιν συνεννόησας με τον κ. Στέργιο Στασινόπουλο, επικεφαλής του Τμήματος Συντήρησης του Μουσείου μας, και με τον κ. Απόστολο Πορίδη, αρχιτέκτονα του Οικουμενικού Πατριαρχείου, προγραμματίστηκε η στερέωση, στεγανοποίηση και αισθητική αποκατάσταση των έξι παραστάσεων, που είχαν υποστεί σημαντικά πλήγματα από τους σεισμούς, την υγρασία από την οροφή και τη φυσική φθορά μετά παρέλευση 120 χρόνων. Το έργο πραγματοποιήθηκε μετά την έναρξη των θερινών διακοπών, ώστε να μην διαταραχθεί η λειτουργία του σχολείου, και παραδόθηκε στις αρχές του φθινοπώρου. Τα αποτελέσματα θαύμασε η ομάδα των Φίλων που επισκέφθηκε τον Οκτώβριο την Πόλη και την οποία υποδέχθηκε με θέρη για μία ακόμη φορά ο Διευθυντής της Μεγάλης του Γένους Σχολής, κ. Νικόλαος Μαυράκης. Ας ελπίσουμε ότι το παράδειγμα των Φίλων θα βρει μιμητές τόσο για τη Σχολή αυτή όσο και για τα άλλα χεμαζόμενα σχολεία των Ρωμιών της Πόλης.

Αρχική πρόθεση των Φίλων ήταν η αποκατάσταση των παραστάσεων της οροφής, υποχρεωτικώς καλυμμένων κατά το μεγαλύτερο μέρος τους μέχρι πρόσφατα, εγχείρημα που ξεπερνούσε κατά πολύ τις οικονομικές δυνατότητες του Σωματείου. Κατόπιν συνεννόησας με τον κ. Στέργιο Στασινόπουλο, επικεφαλής του Τμήματος Συντήρησης του Μουσείου μας, και με τον κ. Απόστολο Πορίδη, αρχιτέκτονα του Οικουμενικού Πατριαρχείου, προγραμματίστηκε η στερέωση, στεγανοποίηση και αισθητική αποκατάσταση των έξι παραστάσεων, που είχαν υποστεί σημαντικά πλήγματα από τους σεισμούς, την υγρασία από την οροφή και τη φυσική φθορά μετά παρέλευση 120 χρόνων. Το έργο πραγματοποιήθηκε μετά την έναρξη των θερινών διακοπών, ώστε να μην διαταραχθεί η λειτουργία του σχολείου, και παραδόθηκε στις αρχές του φθινοπώρου. Τα αποτελέσματα θαύμασε η ομάδα των Φίλων που επισκέφθηκε τον Οκτώβριο την Πόλη και την οποία υποδέχθηκε με θέρη για μία ακόμη φορά ο Διευθυντής της Μεγάλης του Γένους Σχολής, κ. Νικόλαος Μαυράκης. Ας ελπίσουμε ότι το παράδειγμα των Φίλων θα βρει μιμητές τόσο για τη Σχολή αυτή όσο και για τα άλλα χεμαζόμενα σχολεία των Ρωμιών της Πόλης.

Σταύρος Ι. Αρβανιτόπουλος

ΤΜΗΜΑ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ, ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΙΚΩΝ

Το Τμήμα Ζωγραφικής, Σχεδίων και Χαρακτικών ιδρύθηκε το 1980. Περιλαμβάνει όλα τα έργα ζωγραφικής και χαρακτικής του Μουσείου, τα οποία ανέρχονται σε 6.000. Τον πυρήνα του Τμήματος αποτελούν έργα από την προσωπική συλλογή του Αντωνίου Μπενάκη, ενώ ο κορμός συγκροτήθηκε κατά μέγα μέρος από τη δωρεά του Δαμιανού Κυριαζή (1953) και εμπλουτίστηκε από δωρεές και κληροδοτήματα φίλων του Μουσείου. Το υλικό διακρίνεται σε δύο βασικές κατηγορίες: α) Έργα ζωγραφικής και χαρακτικής ευρωπαίων κυρίως καλλιτεχνών 17ου - 19ου αι. και ελάχιστα του 20ού αι. και β) Έργα ελλήνων καλλιτεχνών του 19ου και 20ού αι.. Επιμελήτρια του τμήματος είναι η Δρ Φανή-Μαρία Τσιγκάκου.

Giacomo M. Verneda: Ο βομβαρδισμός του Παρθενώνα από το ενετικό πυροβολικό του Μοροζίνι στις 26 Σεπτεμβρίου 1687, όπως αποδόθηκε από τον καλλιτέχνη, ο οποίος υπήρξε αυτόπτης μάρτυς του γεγονότος. Υδατογραφία, 0,25X0,72μ.

Ηεματικά το ενδιαφέρον του Τμήματος επικεντρώνεται στον ελληνικό χώρο. Πρόκειται κυρίως για έργα ζωγραφικής και χαρακτικής με ελληνικά θέματα, τα οποία φιλοτεχνήθηκαν κατά την περίοδο του 16ου –19ου αι. από ευρωπαίους καλλιτέχνες, που είτε επισκέφθηκαν ελληνικές περιοχές, είτε εμπνεύστηκαν από την ελληνική ιστορία και παράδοση. Είναι γνωστό ότι τα σχέδια, οι υδατογραφίες και οι ελαιογραφίες ελληνικής θεματολογίας που φιλοτέχνησαν οι ζωγράφοι-περιηγητές σε συνδυασμό με τις περιηγητικές εικονογραφημένες εκδόσεις συγκροτούν ένα πλουσιότατο αρχείο παραστάσεων, πολύτιμο για την ανασύνθεση της νεοελληνικής φυσιογνωμίας.

Από καλλιτεχνική άποψη το υλικό είναι ποιοτικά άριστο. Παρόλο δε που ο δείκτης αποτίμησής του εστιάζεται, σε μεγάλο βαθμό, στην τεκμηριωτική του αξία –δεδομένου ότι στο μεγαλύτερο ποσοστό του αποτελείται από παραστάσεις φιλοτεχνημένες επί τόπου από ζωγράφους-περιηγητές–, θα ήταν άδικο να μην εξαρθεί εδώ η σημασία της συγκεκριμένης συλλογής για την ιστορία της Δυτικής τέχνης, για δύο συγκεκριμένους λόγους: αφ’ ενός διότι στο Ευρετήριο των Καλλιτεχνών εντοπίζονται ονόματα γνωστών ζωγράφων-περιηγητών, όπως οι: Jean-Baptiste Hilaire, Sir William Gell, Edward Dodwell, William Page, James Skene, Louis Dupre, κ.ά., καθώς και επιφανών ευρωπαίων εκπροσώπων του ρομαντικού κινήματος, όπως οι: Richard Parkes Bonington, Ary Scheffer, Carle Vernet, Albert Riegel, Alexandre Marie Colin, Sir Charles Lock Eastlake, Hugh William Williams,

William James Muller, Cesare dell’ Acqua, Joseph K. Stieler, ενώ εξαιρετικής σημασίας είναι οι περισσότερα ολοκληρωμένες σειρές έργων, όπως οι υδατογραφίες του Edward Lear και του Joseph Cartwright, ένα μέρος των οποίων αποκτήθηκε με τη συνδρομή των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη. Επίσης η μοναδική στον κόσμο πλήρης σειρά των ελληνικών σχεδίων του Thomas Hope (βλ. Φ.-Μ. Τσιγκάκου, *Thomas Hope (1769-1831). Εικόνες από την Ελλάδα του 18ου αιώνα*, Αθήνα 1985 και έκδοση στα αγγλικά με τίτλο: *Thomas Hope (1769-1831). Pictures from 18th c. Greece*). Παράλληλα, στη συλλογή χαρακτικών συμπεριλαμβάνονται εξαιρετικά δείγματα των περισσότερων ευρωπαϊκών τυπωμάτων ελληνικής θεματογραφίας, όπως αυτά των: James Stuart, Nicholas Revett, Louis-Francois Cassas, Otto-Magnus von Stackelberg, Heinrich Hubsch, Joseph Thummer, Theodore du Moncel, Peter von Hess, Karl Krazeisen, Adam Friedel, Andrea Gasparini. Ο δεύτερος και εξίσου σημαντικός λόγος είναι ότι στην ομάδα των ευρωπαίων καλλιτεχνών συγκαταλέγονται προικισμένοι ερασιτέχνες σχεδιαστές, για τους οποίους ελάχιστες πληροφορίες παρέχονται από τα τεχνολογικά λεξικά.

Η κατηγορία των έργων ελλήνων καλλιτεχνών συμπεριλαμβάνει ζωγράφους, χαράκτες και γλύπτες που χάραξαν την πορεία της νεοελληνικής τέχνης, όπως οι: Νικόλαος Καντούνης, Θεόδωρος Βουζάκης, Φίλιππος Μαργαρίτης, Νικόλαος Γύζης, Νικηφόρος Λύτρας, Κωνσταντίνος Βολανάκης κ.ά. Συμπεριλαμβάνεται εδώ επίσης το πλήρες –σχεδόν– αρχείο του αρχιτέκτονα Λύσανδρου Καυταντζόγλου. Η συλλογή της ελληνικής καλλιτεχνικής παρα-

γωγής του 20ού αι. αυξήθηκε θεαματικά τα τελευταία χρόνια, χάρη στην παραχώρηση ολοκληρωμένων συλλογών καλλιτεχνών, όπως του Γιάννη Μηταράκη, είτε την αγορά αρχείων όπως του Βάσου Φαληρέα –η οποία πραγματοποιήθηκε με τη συνδρομή των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη–, είτε χάρη στις προσωπικές δωρεές διακεκριμένων καλλιτεχνών, όπως του Γιάννη Μόραλη, του Αλέκου Φασιανού, του Παναγιώτη Τέτση και πληθώρας νεώτερων καλλιτεχνών.

Καταγραφή και οργάνωση του υλικού

Η συγκρότηση του Τμήματος –το οποίο δημιουργήθηκε με στόχο να υπηρετεί τα εκθεσιακά και τα γενικότερα προγράμματα του Μουσείου– αποβλέπει σε δύο στόχους: τη διασφάλιση και την προβολή του υλικού, καθώς και την εξυπηρέτηση των μελετητών και εν γένει επισκεπτών. Για το λόγο αυτό η καταγραφή των έργων, που πραγματοποιήθηκε από την επιμελήτρια, απέβλεπε στη διευκόλυνση της επεξεργασίας του υλικού, έτσι ώστε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για μία ουσιαστικότερη επιστημονική του αξιοποίηση.

Το σύνολο του υλικού είναι ευρετηριασμένο σε δελτία, όπου εκτός από τα στοιχεία ταυτότητας του έργου υπάρχει και η φωτογραφία του. Παράλληλα, προχωρεί η αρχαιοθήκη του υλικού σε ηλεκτρονική μορφή. Το 1988 το Τμήμα εγκαινίασε ένα πρόγραμμα μηχανογράφησης των έργων του με βάση ένα ερευνητικό πρόγραμμα, που χρηματοδοτήθηκε από το ΥΠ.Ε.Τ., χάρη στο οποίο φωτογραφήθηκε το σύνολο των έργων του Τμήματος. Ας σημειωθεί ότι από το συγκεκριμένο πρόγραμμα προέκυψε ένα πιλοτικό σύστημα, πάνω στο οποίο αναπτύχθηκε το ενιαίο πρόγραμμα μηχανογράφησης του Μουσείου Μπενάκη.

Το υλικό είναι ταξινομημένο σε θεματικές κατηγορίες που διευκολύνουν την αναζήτηση εικαστικών πληροφοριών σχετικών με το νεοελληνικό βίο, τον πολιτισμό και τη νεώτερη ιστορία. Τα θέματα είναι: Τοπία, Απόψεις, Μνημεία (αρχαία και νεώτερα), Προσωπογραφίες (Ελλήνων και ξένων), Ιστορικές Παραστάσεις (με έμφαση σε σκηνές φιλελληνικού περιεχομένου), Ενδυμασίες, Γελοιογραφίες, Χάρτες, που καλύπτουν μια συνεχή χρονική περίοδο από το 15ο έως το 19ο αι. και οι οποίοι προέρχονται από άτλαντες των σημαντικότερων χαρτογράφων, όπως των: L.S. Munster, A. Ortelius, G. Mercator. Διακρίνονται εδώ δύο χειρόγραφοι πορτολόνοι του 16ου αι., ο ένας μοναδικό δείγμα χάρτη των αρχών του αι-ώνα με αναγραφές ελληνικών τοπων-

Άποψη της Νάξου από το μνημειακό περιθώριο του αρχαϊκού ναού. Υδατογραφία, 0,44X0,29μ. Σχέδια του Thomas Hope (1769-1831), από την πλήρη σειρά των έργων που φιλο-τέχνησε κατά την επίσκεψή του στην Ελλάδα το τελευταίο τέταρτο του 18ου αι.

Giovanni B. Lusieri (1751-1821): Ο Παρθενώνας από τα βορειοδυτικά, 1802. Υδατογραφία, 0,58X0,95μ.

Hugh W. Williams (1773-1829): Άποψη της Θήβας, 1819. Υδατογραφία, 0,47X0,68μ. Δωρεά του Sir Steven Runciman

Edward Dodwell (1767-1832): Το Παζάρι της Αθήνας, 1805/1806. Υδατογραφία, 0,25X0,39μ.

Edward Dodwell (1767-1832): Το δείπνο που παρέθεσε στο ζωγράφο ο προύχοντας του Χρισσού στους Δελφούς, 1805/1806. Υδατογραφία, 0,25X0,39μ.

Ανδρέα Κριεσή (1813-1880): Προσωπογραφία του Ρήγα Φεραίου (1757-1798). Ελαιογραφία, 0,61X0,50μ.

Ο απαγονισμός του πατριάρχη Γρηγορίου Ε' (1749-1821). Λιθογραφία, 0,57X0,82μ.

Δημητρίου Ζωγράφου: Η μάχη του Καρπενησίου. Αυγοτέμπερα σε χαρτί, 0,40X0,55μ.

νυμίων, ο άλλος του έλληνα χαρτογράφου Σιδέρη ή Καλλαποδά, καθώς και ένας χειρόγραφος άτλαντας της Κρήτης του Laurentius Longus, με χρονολογία 1646. Στο υλικό του Τμήματος περιλαμβάνεται επίσης η μεγάλη συλλογή των μεταβυζαντινών ανθιδόλων, η οποία είναι εξαιρετικής σημασίας για τη μελέτη της τεχνολογίας της μεταβυζαντινής ζωγραφικής.

Χρήση και διαθεσιμότητα

Η αποδελτίωση του υλικού, που πραγματοποιήσε η επιμελήτρια με τη δοήθεια εθελοντών, δημιούργησε μια Τράπεζα Πληροφοριών προσιτή σε όλους τους επισκέπτες. Τα έργα που δεν είναι εκτεθειμένα, φυλάσσονται σε ειδικούς, κλιματολογικά ελεγμένους χώρους, όπου είναι ταξιθετημένα κατά θεματικές κατηγορίες. Η αναζήτησή τους από τους μελετητές πραγματοποιείται σε συνεννόηση με το προσωπικό του Τμήματος.

Η επιμελήτρια του Τμήματος παρέχει πληροφορίες γύρω από τεχνολογικά θέματα, καθώς και ειδική επιστημονική δοήθεια σε πανεπιστήμια, μουσεία, αρχαιολογικά ινστιτούτα, αρχαιολογικές υπηρεσίες, ομάδες συντήρησης παραδοσιακών κτηρίων, υπουργεία, πρεσβείες, πολιτιστικά σωματεία, στον ημερήσιο τύπο και προφανώς σε ερευνητές, φοιτητές, ξεναγούς, συλλέκτες και τους εν γένει επισκέπτες του Μουσείου. Εξυπηρετεί επίσης σκηνοθέτες κινηματογραφικών ταινιών έρευνας και επετειακών τηλεταινιών για ελληνικά και ξένα τηλεοπτικά δίκτυα. Το Τμήμα έχει πάγια συνεργασία για την επισήμανση σχετικού εικονογραφικού υλικού με ελληνικά και ξένα πανεπιστήμια και μουσεία (αναφέρονται ενδεικτικά: Ναυτικό Μουσείο, Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, Πινακοθήκη Αρχιεπισκοπής Κύπρου, Λαογραφικά Μουσεία Αθηνών και Θεσσαλονίκης, Ιστορικό Μουσείο Οδησσού, Yale University Art Gallery, Thorvaldsen Museum Κοπεγχάγης, Fine Arts Museum of Boston, Baltimore Museum of Art, British Museum κ.ά.).

Πραγματογνωμοσύνες πραγματοποιούνται από την επιμελήτρια του Τμήματος για ιδιώτες (Έλληνες και ξένους). Γίνονται επίσης τακτικές ξεναγήσεις για μέλη επιστημονικών σωματείων, καθώς και φοιτητών της Ιστορίας της Τέχνης ελληνικών και ξένων πανεπιστημίων (π.χ. New York University, Princeton University, Boston University, University of South Dakota). Φωτογραφικό υλικό από έργα του Τμήματος παρέχεται σε όλους τους ερευνητές, καθώς και σε πλήθος εκδοτικών οίκων, ελληνικών και ξένων, προκειμένου για την έκδοση ημερολογίων, λευκωμάτων, ταξιδιωτικών οδηγιών κ.λπ.

Επιστημονικές Δραστηριότητες

Τα έργα των ευρωπαϊών δημιουργών, τα οποία αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος της συλλογής, συγκροτούν ένα μοναδικό αρχείο περιηγητικής ζωγραφικής, το οποίο συνιστά σημείο αναφοράς για μελετητές της ελληνικής ιστορίας, αρχαιολογίας και λαογραφίας. Κατά την επιστημονική καταγραφή της συλλογής από την επιμελήτρια του Τμήματος ταυτίστηκε ένας μεγάλος αριθμός έργων, που είναι ανυπόγραφα. Με τον τρόπο αυτό εντοπίστηκαν ονόματα όχι μόνον γνωστών ζωγράφων-περιηγητών, αλλά και ερασιτεχνών-σχεδιαστών, οι οποίοι επισκέφθηκαν μεν την Ελλάδα, αλλά οι δραστηριότητές τους στη χώρα μας είναι παντελώς άγνωστες. Με την ταύτιση των έργων και την οργάνωση του υλικού συγκροτήθηκε ένα μοναδικό αρχείο περιηγητικής ζωγραφικής περί Ελλάδος, το οποίο έγινε ευρύτατα γνωστό στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Ένα σημαντικό μέρος του υλικού δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στο βιβλίο: F.-M. Tsigakou, *The Rediscovery of Greece*, London 1980 (το βιβλίο κυκλοφόρησε επίσης στα ελληνικά, γερμανικά, γαλλικά, ισπανικά και ιταλικά).

Εκθέσεις -Εκδόσεις

Η επιμελήτρια του Τμήματος συνέβαλε στην προβολή του υλικού με διαλέξεις, δημοσιεύματα στον τύπο, επιστημονικές εκδόσεις, καθώς και την οργάνωση εκθέσεων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Συγκεκριμένα, έχει οργανώσει περισσότερες από τριάντα εκθέσεις και συνέγραψε τους συνοδευτικούς καταλόγους. Αναφέρονται ενδεικτικά οι εκθέσεις:

- “Ανακαλύπτοντας την Ελλάδα”, Μουσείο Μπενάκη, 1981
- “Hellas Herondekt”, Αμβέρσα, 1985
- “Μνήμες της Κωνσταντινούπολης και της Μ. Ασίας”, Θεσσαλονίκη, 1986
- “Βρετανοί περιηγητές στον Μοριά από τον St Willibald στον Sir Steven Runciman”, Μονεμβασία, Αρχαιολογικό Μουσείο, 1991
- “Ο Λόρδος Βύρων στην Ελλάδα”, Αθήνα, 1988
- “Through Romantic Eyes. European Images of Nineteenth Century Greece From the Benaki Museum”. Περιοδεύουσα έκθεση στις Η.Π.Α., 1991-92.
- “Βρετανικές εικόνες της Ελλάδας από τις Συλλογές του Μουσείου Μπενάκη”, Αθήνα, Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, 1995
- “Glanz der Ruinen”. Βόννη, Landesmuseum, 1995.
- “Ο Ντελακρουά και η Ελληνική Επανάσταση”, Μπορντώ - Παρίσι, 1996, Αθήνα, 1997.
- “Τα πορτραίτα του Φαγιούμ και η γενιά του '30 στην αναζήτηση της ελληνικότητας”, Μουσείο Μπενάκη, 1998.
- “Γιάννης Μόραλης. Άγγελοι, μουσική, ποίηση”, Μουσείο Μπενάκη, 2001
- “La Grecia nelle Imagini dei Pittori Filelleni Italiani”, Βενετία, 2002
- “Images of Greece”, Κοπεγχάγη, Thorvaldsens Museum, 2003.

Ο ιδιαίτερος χαρακτήρας του θεματικού περιεχομένου κατατάσσει τη συλλογή του Τμήματος σε μια εξαιρετικής σημασίας αρχαιολογική μονάδα οπτικών πληροφοριών σχετικών με τον ελληνικό χώρο κατά τις περιόδους της Λατινοκρατίας και της Τουρκοκρατίας. Για το λόγο αυτό η Συλλογή αποτέλεσε βασικό σημείο αναφοράς για επιστημονικές μελέτες και διδακτορικές διατριβές γύρω από το νεώτερο ελληνισμό. Έχει ήδη προγραμματιστεί η έκδοση ενός Σχολιασμένου Καταλόγου, προκειμένου να προβληθεί το υλικό, το οποίο είναι –στο σύνολό του– ανεκτίμητο για τους μελετητές της ελληνικής τέχνης και ιστορίας.

Το Τμήμα επιθυμεί να εκφράσει θερμές ευχαριστίες προς το Σωματείο των Φίλων για το αμέριστο ενδιαφέρον τους και τη συμπαράστασή τους γενικότερα.

Φανή-Μαρία Τσιγκάκου

ΠΡΟΣΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ

Πίτσα Τσάκωνα, “Η Συλλογή Ευστάθιου Φινόπουλου”, Ενημερωτικό Δελτίο Α΄-Β΄ 2004, 8-11

Για την εικόνα αρ. 9 του άρθρου θα πρέπει να επισημανθεί ότι πρόκειται για μία από τις 40 φωτογραφίες του σπανιότατου πλευκώματος φωτογραφιών που υπάρχει στη συλλογή με τίτλο: **Η αναγέννηση της Ελλάδος τη 25 Μαρτίου 1821** (αρ. ευρ. 649). Το πλευκωμα κυκλοφόρησε στην Οδησό το 1868 και απευθυνόταν στους έλληνες ομογενείς της Ρωσίας. Τα έσοδα από την πώλησή του προορίζονταν και για φιλανθρωπικούς σκοπούς, μεταξύ των οποίων για την οικονομική ενίσχυση της Κεντρικής Επιτροπής των Προσφύγων Κρητών στην Αθήνα. Στην εικόνα αρ. 10 παρουσιάζεται το χειρόγραφο βιβλίο αλληλογραφίας (Letter Book) της αγγλικής φρεγάτας “Μαδαγασκάρν”, για το οποίο πρέπει να διευκρινιστεί ότι σε αυτό καταχωρούντο μόνο οι εξερχόμενες επιστολές του πλοίου.

Joseph Cartwright (1789-1829): Το Βαθύ της Ιθάκης, 1820. Υδατογραφία, 0,30X0,50μ. Δωρεά των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη

Joseph Cartwright (1789-1829): Το Υγειονομείο της Λευκάδας, 1820. Υδατογραφία, 0,30X0,50μ. Δωρεά των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη

Νικολάου Γύση (1842-1901): Ο Αρχάγγελος, σπουδή για το έργο “Ο Θρίαμβος της Θρησκείας”, 1894/95. Ελαιογραφία, 0,80X0,69μ.

ΤΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ Η ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Το Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων, γνωστό πιο πολύ στους αρμόδιους, αλλά και στο ευρύ κοινό ως Τ.Α.Π. ή Τ.Α.Π.Α., είναι ένας οργανισμός με πολύ μακρά ιστορία, που αρχίζει το 19ο αιώνα. Σήμερα λειτουργεί ως Ν.Π.Δ.Δ. και είναι ένα Ταμείο που συγκεντρώνει τα έσοδα (εισιτήρια και εισπράξεις από πωλητέα είδη) από τα αρχαιολογικά μουσεία του Κράτους και τους αρχαιολογικούς χώρους.

Με τα έσοδά του υποστηρίζει ποικίλες δραστηριότητες, που αφορούν στους αρχαιολόγους, στους φύλακες αρχαιοτήτων και στις ίδιες τις αρχαιότητες. Έρχεται δηλαδή ως αρωγός εκεί που το Υπουργείο Πολιτισμού δεν μπορεί ή δεν θέλει να αναμειχθεί. Σήμερα οι δραστηριότητές του νομιμοποιούνται από το Ν. 736/1977. Ο νόμος αυτός πρέπει επειγόντως να εκσυγχρονισθεί, ώστε να μπορέσει το Ταμείο να αντεπεξέλθει στις σημερινές συνθήκες υποστήριξης του πολιτιστικού μας παρελθόντος.

Ανάμεσα στους πολλούς σκοπούς του οι κυριότεροι είναι: οι απαλλοτριώσεις ιδιωτικών κτημάτων και οικοπέδων χάριν της διάσωσης και ανάδειξης των αρχαίων μνημείων και η δημοσιοποίηση των αρχαιολογικών ανακαλύψεων, των νέων ερμηνειών για διάφορα θέματα της αρχαιότητας, καθώς και η ανάδειξη των εκθεμάτων των μουσείων και η γνωριμία με τους αρχαιολογικούς χώρους και τα μνημεία της πατρίδας μας. Η δημοσιοποίηση αυτή επιτυγχάνεται με μια ποικίλη εκδοτική παραγωγή, που διαιρείται σε ομάδες εκδόσεων, ώστε να ικανοποιούν και τα ενδιαφέροντα των ειδικών και τη φιλομάθεια του κοινού γενικά, που ενδιαφέρεται για το πολιτιστικό παρελθόν. Μια ξεχωριστή ομάδα, που αναδύεται τα τελευταία χρόνια, είναι οι εκδόσεις για εκπαιδευτικούς σκοπούς, που στοχεύουν στο να βοηθήσουν εκπαιδευτικούς, αλλά και μαθητές.

Από την αρχή της εκδοτικής του δραστηριότητας, μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και συγκεκριμένα από το 1960, το Ταμείο έχει εκδώσει ως σήμερα: 55 τόμους του *Αρχαιολογικού Δελτίου*, που είναι το επίσημο όργανο δημοσιοποίησης όλων των αρχαιολογικών δραστηριοτήτων του Κράτους (ανασκαφές, μελέτες, πρωτότυπες έρευνες). Εκδίδεται από το 1915 – με μια διακοπή από το 1936 ως το 1960 – και από το 1960 ανελλιπώς ως σήμερα. Οι τόμοι

αποτελούνται από δύο μέρη: α) Μελέτες, β) Χρονικά-Ειδήσεις. Επίσης έχουν εκδοθεί από το 1968 ως σήμερα 34 τόμοι του περιοδικού *Αρχαιολογικά Ανάλεκτα εξ Αθηνών (ΑΑΑ)*, το οποίο είναι αφιερωμένο σε σύντομα άρθρα και ειδήσεις από πρόσφατες αρχαιολογικές ανακαλύψεις.

Εκτός από τα περιοδικά το Ταμείο εκδίδει συνεχώς μονογραφίες με θέματα ιστοριοαρχαιολογικά ή αρχαιολογικά, διδακτορικές διατριβές αρχαιολόγων, αρχαιολογικούς οδηγούς και καταλόγους εκθεμάτων των μουσείων ή καταλόγους

εκθέσεων με περιοδικό χαρακτήρα, που διοργανώνονται στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό με σκοπό την προβολή της αρχαίας ελληνικής και βυζαντινής τέχνης. Έτσι, ως σήμερα έχουν εκδοθεί 82 μονογραφίες και 140 αρχαιολογικοί οδηγοί, μεγάλοι και μικροί: πλήθος άλλων κατατοπιστικών φυλλαδίων και αφισών συμπληρώνουν την εκδοτική του παραγωγή. Οι εκδόσεις αυτές έχουν τύχει της αναγνώρισης της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας, αλλά και του ελληνικού κοινού για το κύρος τους.

Ανάμεσα στις πιο πρόσφατες εκδόσεις θα ήταν σκόπιμο να αναφερθούμε σε εκείνες που πιθανότατα ενδιαφέρουν και τα μέλη των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη:

- Ένα μικρό κομψό βιβλίο, με τον τίτλο *Βυζαντινά Μουσεία και Συλλογές*. Εκδόθηκε το 1999 και περιέχει κατάλογο με σύντομες περιγραφές εκθεμάτων στα μουσεία και στις συλλογές της Χώρας. Πολύ χρήσιμο για όσους σχεδιάζουν πολιτιστικές εκδρομές.
- *Αιδηψός*, Αρχαιολογικός Οδηγός του Ευαγγ. Νικολόπουλου. Εκτός από τη σύγχρονη λουτρόπολη, η περιοχή παρουσιάζει και αξιοσημείωτο αρχαιολογικό ενδιαφέρον.
- *Τα αρχαία Στάγαιρα της Χαλκιδικής* του Κ. Σισμανίδη μάς περιγράφουν τα κατάλοιπα της πατρίδας του φιλοσόφου Αριστοτέλη.
- Το *Οδοιπορικό στη βυζαντινή και μεταβυζαντινή Βέροια* του Θ. Παπαζώτου. Με απλή γοητευτική αφήγηση μας περιδιαβάει στις γειτονιές και τα μνημεία μιας πολύ αξιόλογης βυζαντινής πόλης στη Βόρεια Ελλάδα.
- Η μονογραφία-διδακτορική διατριβή της Χρ. Βλασσοπούλου με τίτλο: *Αττικοί ανάγλυφοι πίνακες της αρχαϊκής εποχής* είναι μια υποδειγματική μελέτη για ένα τμήμα της λατρείας επάνω στην Ακρόπολη. Πραγματεύεται έργα τέχνης, που χρησιμοποιούν ως αφιερώματα στους θεούς στα διάφορα ιερά της Ακρόπολης των Αθηνών.
- Η *ελληνιστική οχύρωση της Ρόδου* της Μ. Φιλήμονος μας πληροφορεί για πολλές λεπτομέρειες γύρω από την αρχαία οχυρωματική αρχιτεκτονική. Οι μεγάλες ανασκαφές στη Ρόδο αποκάλυψαν τμήματα των τειχών μιας περίφημης για την οχύρωσή της πόλης. Μέσα από τη μελέτη αναδεικνύεται η αμυντική σημασία της οχύρωσης και η λειτουργία της, που συγχρόνως δεν παύει να είναι ένα ξεχωριστό μνημείο της αρχαίας οχυρωματικής τέχνης.
- Το *δακτυλίδι του Μίνωα* των Γ. και Ν. Ρεθεμιωτάκη αναδει-

κνύει τη σημασία για τη μινωική θρησκεία και τέχνη ενός θαυμαστού δακτυλιδιού, που εκτίθεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο του Ηρακλείου.

- *Αγώνες και αθλήματα στην αρχαία Θεσσαλία*, κατάλογος από την ομώνυμη έκθεση στο Αρχαιολογικό Μουσείο Βόλου, ο οποίος δίνει την ευκαιρία να μάθουμε πολλά για τα αθλήματα, τους αθλητές και τη ζωή τους, καθώς και το διαιτολόγιό τους.
- *Αρχαίες αγροικίες σε σύγχρονους δρόμους* των Π. Αδάμ, Ε. Πουλάκη, Κ. Τζαναβάρη. Είναι κατάλογος έκθεσης που παρουσιάστηκε το 2003 στη Θεσσαλονίκη και αφορά σε ευρήματα ανασκαφών αρχαίων αγροικιών. Έτσι μαθαίνουμε για την αγροτική κοινωνία της ελληνιστικής και ρωμαϊκής περιόδου, για τις οινόποιητικές και ελαιουργικές εγκαταστάσεις, για το δίκτυο των δρόμων και γενικά για την οικονομία των περιόδων αυτών.
- *Το ενιαίο Δίκτυο Αρχαιολογικών Χώρων της Μακεδονίας* είναι μια σύντομη παρουσίαση των αρχαιολογικών χώρων και ιστορικών τόπων της Μακεδονίας κατανεμημένων σε έξι διαδρομές:
 - α) Διαδρομή από τα προϊστορικά ως τα μεταβυζαντινά χρόνια.
 - β) Μια σύντομη διαχρονική διαδρομή.
 - γ) Διαδρομή προϊστορικών χρόνων.
 - δ) Διαδρομή της εποχής του Μ. Αλεξάνδρου.
 - ε) Διαδρομή κατά μήκος της αρχαίας Εγνατίας Οδού.
 - στ) Διαδρομή των χρόνων του Βυζαντίου.
- *Η Βυζαντινή Αίγινα* του Χ. Πέννα, αρχαιολογικός οδηγός με ωραία εικονογράφηση, μας περιδιαβάξει στην ιστορία και τα μνημεία της μεσαιωνικής εποχής ως την εποχή της Τουρκοκρατίας στην Αίγινα.
- *Ο Ιστορικός Χάρτης της Αθήνας* (έκδοση 2004) αποτελεί έναν χρήσιμο σε μορφή πολύπτυχου οδηγό, όπου πάνω στο χάρτη της σύγχρονης Αθήνας σημειώνονται περίπου 250 μνημεία και χώροι, καθώς και κτήρια με αξιόλογη αρχιτεκτονική μορφή με χρωματικές διαφοροποιήσεις, ώστε να διακρίνονται οι διάφορες περιόδους από τα προϊστορικά χρόνια ως τον 20ό αιώνα. Στο πλαίσιο που περιβάλλει το χάρτη δίδονται σύντομες πληροφορίες για τα μνημεία και τα κτήρια, ενώ σημειώνονται οι περιπάτοι (ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων), οι στάσεις του μητροπολιτικού σιδηροδρόμου και των λεωφορείων, καθώς και τα μουσεία, τα θέατρα και άλλα πολιτιστικά κέντρα.

Τις εκδόσεις του Τ.Α.Π.Α. μπορεί να τις προμηθευτεί κανείς από τα καταστήματα "ΒΙΒΛΙΟ" στη Στοά Μάντακα (Πανεπιστημίου 57 και Εμμ. Μπενάκη) και σε επιλεγμένα βιβλιοπωλεία, καθώς και σε πωλητήρια αρχαιολογικών χώρων και μουσείων της χώρας. Για τους ενδιαφερομένους διατίθεται πλήρης κατάλογος των εκδόσεων στα ελληνικά και αγγλικά (αρ. τηλ.: 210-3722623).

Κατερίνα Ρωμοπούλου
Πρόεδρος του Δ.Σ.
του Τ.Α.Π.Α.

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΠΤΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ Τ.Α.Π.Α.

Ύστερα από εισήγηση της Προέδρου του Ταμείου Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων το Διοικητικό Συμβούλιο του οργανισμού αποφάσισε ομοφώνως να διατίθενται στους Φίλους όλες οι εκδόσεις και τα εκμαγεία του Τ.Α.Π.Α.

με έκπτωση **25%**

Με απλή επίδειξη της κάρτας μέλους, θα μπορούν στο εξής οι Φίλοι να προμηθεύονται για τους ίδιους και τους οικείους τους από το πωλητήριο της οδού Πανεπιστημίου 57 (Στοά Μάντακα) τις πολύτιμες εκδόσεις, αλλά και τα υψηλής αισθητικής και απόλυτης πιστότητας αντίγραφα των εκθεμάτων των μουσείων της χώρας με τη μεγάλη αυτή έκπτωση!!

Το Διοικητικό Συμβούλιο για την περίοδο 2004-2005

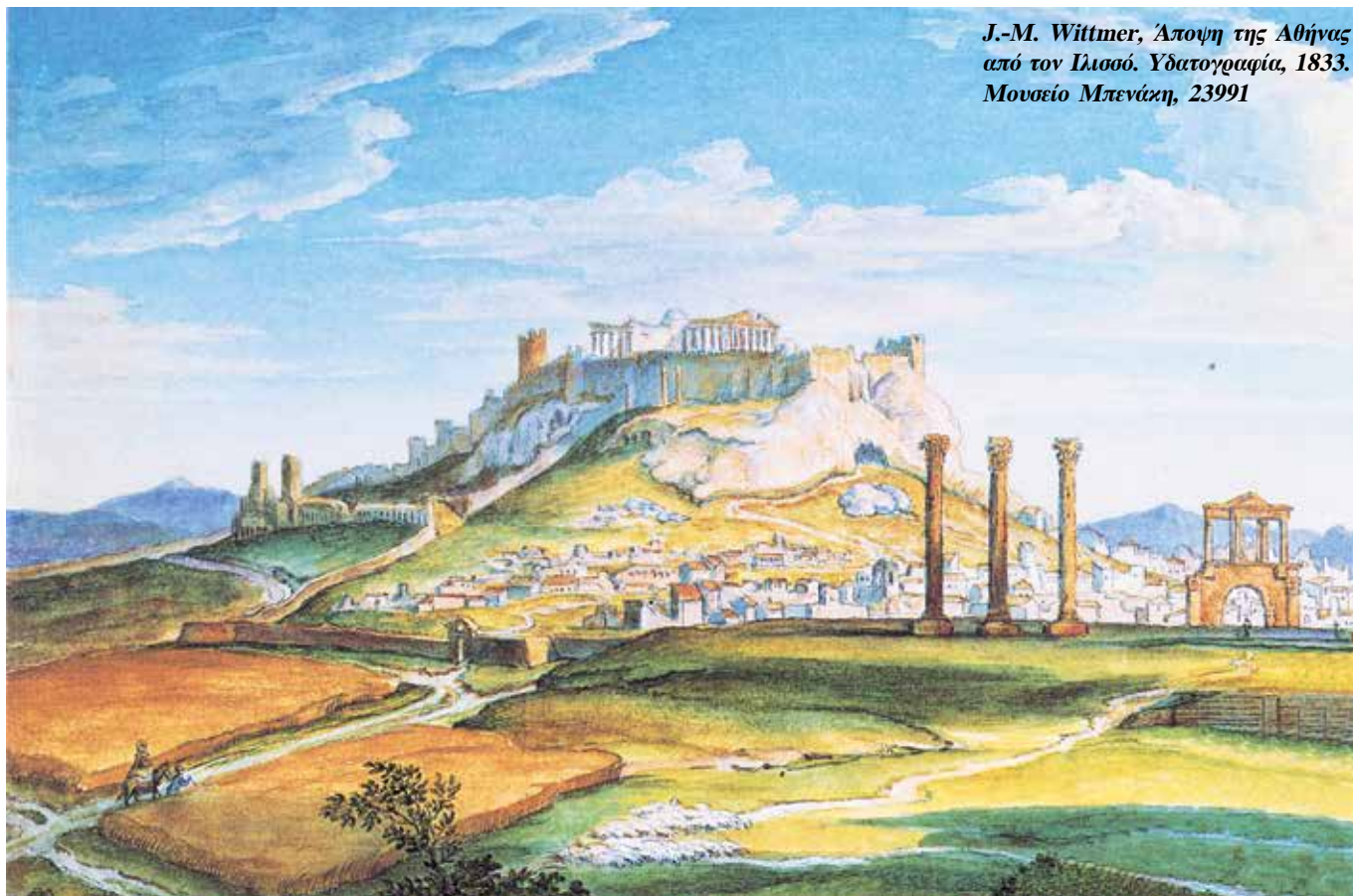
Πρόεδρος:	Λίνος Γ. Μπενάκης
Α' Αντιπρόεδρος:	Νίκος Βασιλάτος
Β' Αντιπρόεδρος:	Καίτη Κόντου
Γεν. Γραμματέας:	Σταύρος Ι. Αρβανιτόπουλος
Ταμίας:	Γεώργιος Βορλόου
Μέλη:	Ανθή Βαλσαμάκη Έφη Καλλιγά Άρτεμις Σκουμπουρδή Λένα Χατζηπέτρου

Αναπληρωματικά μέλη: Ρωξάνη Τοιμπροπούλου, Απόστολος Βερβέρογλου, Μαργαρίτα Βραχάλη.

170 ΧΡΟΝΙΑ ΑΘΗΝΑ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ

1^η Δεκεμβρίου 1834

“...Πραγματικά, μου φαίνεται ότι δεν χρειάζονται πολλές άλλες θετικές και υλικές αιτίες για να απομακρύνουν κάθε άλλη σκέψη για άλλη πρωτεύουσα της Ελλάδας, όπως είναι σήμερα. Το όνομα της Αθήνας –μόνο του– ξανακτίζει την Αθήνα και της δίνει την τέταρτη εποχή της. Και η Αθήνα θα παραμείνει πρωτεύουσα της Ελλάδας για όλον τον κόσμο, ακόμα και αν επρόκειτο να ανακηρυχθεί πρωτεύουσα κάποια άλλη...”. Αυτά, μεταξύ άλλων, διακηρύσσει το 1834 ο θανατός αρχιτέκτονας Leo von Klenze, στενός φίλος και συνεργάτης του βασιλέα Λουδοβίκου Α΄ της Βαυαρίας, που πρωτοστάτησε στην ιδέα της Αθήνας-πρωτεύουσας.

J.-M. Wittmer, *Άποψη της Αθήνας από τον Ιλισσό. Υδατογραφία, 1833. Μουσείο Μπενάκη, 23991*

Όταν αποφασίστηκε η μεταφορά της Βασιλικής Καθέδρας από το γραφικό Ναύπλιο, αρκετές πόλεις έριξαν για το χρίσμα της πρωτιάς. Η Κόρινθος, η Πάτρα, η Λαμία, η Σύρα... Ωστόσο ο θερμός φιλέλληνας και φιλαθήναιος βασιλέας Λουδοβίκος είχε ειλημμένη την απόφαση για την πόλη της Παλλάδας. Στις 18/30 Σεπτεμβρίου του 1834 εκδίδεται βασιλικό διάταγμα, που εγκρίνει και πάλι το σχέδιο των Αθηνών (του Leo von Klenze αυτή τη φορά), αλλά κυρίως οριστικοποιεί τη μεταφορά της Βασιλικής Καθέδρας στην Αθήνα, ορίζοντας συγχρόνως την ημερομηνία του σπουδαίου γεγονότος, που είναι η 1^η Δεκεμβρίου. Ύστερα από πολλές δυσκολίες και αναβολές που είχαν προηγηθεί, η ανωτέρω απόφαση έπρεπε να τηρηθεί και να πραγματοποιηθεί με κάθε θυσία. Με τα δεδομένα αυτά η Αντιβασιλεία συνέστησε την “Οικοδομική Επιτροπή”, που θα οργάνωνε όλα τα ζητήματα του σχεδίου και της ανοικοδόμησης της πόλης. Πρωτίστως λοιπόν θα έθετε σε εφαρμογή τη διάνοιξη των οδών Αιόλου, Αθηνάς και Ερμού. Παράλληλα, θα φρόντιζε να βρεθούν κατάλληλα κτήρια για να στεγάσουν τις δημόσιες υπηρεσίες, αλλά και τους υπαλλήλους,

που κυρίως ήταν Βαυαροί. Προσωρινός πρόεδρος της επιτροπής ορίζεται ο Διευθυντής της Νομαρχίας Κλεομένης και μέλη ο αρχαιολόγος L. Ross, ο βρετανός συνταγματάρχης G. Finley, ο λοχαγός-μηχανικός Spiess, οι Στιπίδης, Καλλιφρονάς και Ζαχαρίτσας, καθώς επίσης οι αρχιτέκτονες Κλεάνθης και Schaubert.

Τρεις μέρες πριν την έκδοση του διατάγματος (15-09-1834) ξεκίνησαν οι συνεδριάσεις της επιτροπής με ένα πομπώδη λόγο του προέδρου της. Ωστόσο, παρά τον ενθουσιασμό, τα προβλήματα είναι πολλά και σοβαρά. Η Αθήνα μετά τους αγώνες της ανεξαρτησίας είχε μετατραπεί σε “άμορφη, μονότονη, σταχτιά μάζα χαλασμάτων και σκόνης”. Το ερειπωμένο, “αφανές πόλισμα” των 6.500 ψυχών (εκ των οποίων μόνον οι 3.500 ήταν γνήσιοι Αθηναίοι) καλείται τώρα να ανταποκριθεί –μέσα σε ελάχιστο χρονικό διάστημα– ως πρωτεύουσα του νεοελληνικού κράτους. Τις εβδομάδες που ακολούθησαν το διάταγμα η κατάσταση στην Αθήνα ήταν τραγελαφική. Οι υπάλληλοι ζητούσαν με έγγραφά τους περισσότερα δωμάτια. Ο W. Miller αναφερόμενος σε αυτή την εποχή λέει σχετικά: “Τοσαύται (οικία) δε αι Αθηναίαι δεν ηδύνοντο να παράσχωσι. Διότι θα ήτο ανάγκη όπως

αι κατηρειπωμένα εκκλησία, τζαμιά και λουτρώνες μετατραπώσιν εις κατοικίας, όπως αι τιμαί των σιτηρών αυξηθώσι και όπως τα έπιπλα και τα αρχαία μετενεχθώσιν εκ Πειραιώς επί της ράχως καμήλων, ίππων, ημιώνων ή όνων δευθυσιμένων εν τω ύδατι μέχρι κοιλίας ως “υποποτάμων” ένεκα των πολλών βροχών”. Και όμως, παρά τα τεράστια προβλήματα ο Όθωνας και οι αρχές αποδιδάστηκαν στον έρημο Πειραιά την 1η/13η Δεκεμβρίου, όπως είχε αναγγελθεί, και ίππευσε προς το “Θησεϊόν” (ναό του Ηφαίστου στην αρχαία Αγορά).

Στο περιοδικό “Παναθήναια” του 1900 δημοσιεύεται μεταφρασμένη η περιγραφή της άφιξης του Όθωνα από τον γάλλο περιηγητή Α. Grasset, ο οποίος, με τις δημοκρατικές του πεποιθήσεις και τα ευρωπαϊκά μουσικά ακούσματα, δεν ενθουσιάζεται ιδιαίτερα: “Επί τέλους η μεγάλη ημέρα της άφιξης του Βασιλέως, ανέτειλεν. Από ημερών, ήδη με όλον τον τρομερόν χειμώνα όστις επικρατεί ενταύθα, αναγκαίαι τινές εργασίαι εγένοντο προς διακόσμησιν της πόλεως... έξωθεν δε των ανακτόρων εστήθησαν υψηλοί στύλοι μετά σημαίων και προ πάντων σημάτων, ελλείψει πραγματικών σημαίων. Εκ των περιχώρων των Αθηνών πλείστοι χωρικοί κατήλθον μετ’ οργάνων ως επί το πλείστον βαρβαρικών... Την πρωίαν της 1ης Δεκεμβρίου έφθασεν η Βασιλική συνοδεία εις τας Αθήνας... Μεθ’ όλας τας προφυλάξεις των αρχών οι άνδρες ήλθον πάντες ένοπλοι και με ζηλευτόν φορτίον πυρίτιδος εις την ζώνην. Τα μακρά καρυοφύλλια δεν απήστραπτον εις τον ήλιον κατά την αττικήν φράσιν, όχι διότι δεν υπήρχον καρυοφύλλια, αλλά διότι δεν υπήρχεν ήλιος... Ο Βασιλεύς προηγείτο έφιππος. Ιππεύει μετά πολλής χάριτος τω όντι ο Βασιλεύς, μολοντί δεν είναι άσχημος, ή μάλλον ηδύνατο να θεωρηθή ως ευειδής, ουδεμίαν εμπνέει συμπάθειαν, αν έλλειπε δε και η ωραία του στολή, θα διέθετε δυσμενέστερον έτι. Βεβαίως όμως τοιαύτη δεν είναι και η γνώμη των Αθηναίων. Όλοι εθαύμαζον την ωραιότητα και το ευσταές του Βασιλέως, μόνον δε εις Αθηναίος ηκούσθη λέγων: - Τι ωραίος ίππος!”.

Στο “Θησεϊόν”, που λειτουργούσε ως εκκλησία του Αη-Γιώργη του Ακαμάτη (δηλ. του τεμπέλη, επειδή του επέτρεπαν να λειτουργεί μόνο μία φορά το χρόνο, στη χάρη του), έγινε η υποδοχή του Όθωνα. Και ήταν η τελευταία φορά που λειτουργήσε ως χριστιανική εκκλησία. “...Εκεί εψάλη δοξολογία και ο Σταύρος Βλάχος προσεφώνησεν αυτόν επ’ ονόματι των δημογερόντων, απαγγέλλων επίκαιρον Σωκρατικήν ρήσιν ειλημμένην εκ των Απομνημονευμάτων του Ξενοφώντος (II 1,28) και εκφράζων την ελπίδα ότι νέος Πλούταρχος θ’ ανατείλη ίνα γράψη τον βίον του (του Όθωνα)... Την εσπέραν εφωταγωγήθησαν όλα αι Αθηναϊκάι οικίαί διά μικρών κανδηλών ελαίου και η Ακρόπολις διά πυρών, το θέαμα δε ήτο ευάρεστον και πολλοί εξήλθον εις τας οδούς δια να το απολαύσωσι παρ’ όλον το ψύχος”.

Η άφιξη του Όθωνα και των αρχών σηματοδοτούσε την αναγέννηση της Αθήνας. Βεβαίως, το πρώτο διάστημα στην προσπάθεια εξεύρεσης στέγης για τους 3.000 περίπου δημόσιους λειτουργούς (κυρίως Βαυαρούς) έγιναν πολλές απρέπειες και εξελίχθηκαν ακραίες καταστάσεις. Ιδιαίτερη μεταχείριση είχαν οι γηγενείς Αθηναίοι, ενώ οι “μέτοικοι” πέρασαν δύσκολες στιγμές. Στην εφημερίδα “Αθηναί” (14-11-34 και 1-12-34) διαβάσαμε: “...έσπασαν τας οικίας του Βέλ, του Κίγκ, του Δ. Σούτσου κι έβαλαν εις καθέν εξ αυτών 50 έως 200 στρατιώτας. Ο αφανισμός είναι φρικτός, ο γογγυσμός μέγας. Τοιαύτης ιδιοκτησίας παραβάσιον ποτέ δεν έκαμαν οι Τούρκοι, και τοιαύτη γίνεται πότε και πού; Επί Όθωνος βασιλεύοντος, εις τας Αθήνας, όθεν διεδόθησαν αι υψηλαί ιδέαι της ισονομίας και ενομίας...”. Αλλού διαβάσαμε σχετικά: “...εις μερικούς οίκους ως της χήρας Δ. Σούτσου έμβασαν με βίαν πολεμικόν, όστις όχι μόνον την

Peter von Hess, Άφιξη του Όθωνος – Ναός Ηφαίστου. Ελαιογραφία, 1835. Κρατική Πινακοθήκη Μονάχου

καθύδρισεν, αλλά φοβερίζων με ξίφος γυμνόν τον ανήλικον υιόν της, τον έβιασε να πηδήση από το παράθυρον (διπάτου οίκου). Σήμερον είδα γυναίκα ημιθανή, της οποίας οι συγγενείς εκρεμάσθησαν ή εσφάγησαν επί της οδυνηράς εποχής της επαναστάσεως, επαπειλουμένην να διωχθή κληνής από του εις τον οποίον κατοικεί οίκον δια να εισέλθη εις αυτόν εύρωστος και υγιέστατος υπάλληλος...”.

Σιγά-σιγά η Αθήνα μετατρέπεται, από τις στάχτες των πολέμων, σε μία υπέροχη νεοκλασική πόλη “αντάξια του κλασικού παρελθόντος της”, όπως την οραματίστηκε ο ευεργέτης της, βασιλέας Λουδοβίκος της Βαυαρίας. Οι σπουδαιότεροι αρχιτέκτονες της Ευρώπης έρχονται να δημιουργήσουν στην αλλοτινή “Μητέρα των τεχνών και γραμμάτων”. “Το να κτίξεις σήμερα για την Αθήνα” γράφει ο διάσημος δαναρός αρχιτέκτονας Leo von Klenze “είναι μια ευρωπαϊκή υπόθεση”. Η ευδαιμονία της αναγέννησης πλανάται παντού. Η πρωτεύουσα προοδεύει αισθητικά, κερδίζει τις καρδιές ελλήνων και ξένων θαυμαστών της. Κάτω από τη σκιά της Ακρόπολης μοιάζει μια πόλη μαγική.

Στην αρχαιότητα οι θεοί των Ελλήνων θεωρούσαν “Υδροί” την έλλειψη του “μέτρου” και της “αιδούς”, την “υπέρβαση των ορίων” που έταξαν στους θνητούς, για να ζήσουν στη γη. Δυστυχώς για την Αθήνα, οι άνθρωποι της στην πρόσφατη ιστορία “υπερέβησαν τα όρια”, απώλεσαν κάθε ισοροπία και μέτρο, ατίμωσαν την ένδοξη αυτή γη. Κι όταν η ατίμωση της πόλης έφτασε στο έπακρο, οι Αθηναίοι, παλαιοί και όψιμοι, μέσα στον κύκλο των χαμένων ανοίξεων συνειδητοποίησαν την ασχήμια και ξεκίνησαν την αναβάθμιση. Η αποκατάσταση των μνημείων και των απλών σπιτιών, οι πεζόδρομοι και οι μικρές οάσεις δίνουν τώρα μηνύματα αισιοδοξίας και οι εραστές της Αθήνας όλο και πληθαίνουν. Αλλωστε, παρά την πρόσφατη αισθητική πενία, κάτω από τη σκιά του Παρθενώνα ευτυχώς ακόμα επιδιώνουν αξίες αναλλοίωτες. Είτε βραδιάζει, είτε φέγγει, η Αθήνα σαγηνεύει. Ακόμα και οι “άστεγοι θεοί” φαίνεται πως γύρισαν εδώ, από όπου άρχισαν, και προσφέρουν θέλητρα παντού. Η Αθήνα είναι “πλήρης θεών”.

Άρτεμις Σκουμπουοδή

ΤΟ ΝΕΟ ΠΩΛΗΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ ΣΤΟ ΚΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ 138

Διαφέροντας ως προς το σκεπτικό από το κατάστημα του κεντρικού κτηρίου στην οδό Κουμπάρη, το νέο Πωλητήριο του Μουσείου Μπενάκη στην Πειραιώς επιλέγει, αντί για τα πιστά αντίγραφα των εκθεμάτων, πρωτότυπες καλλιτεχνικές δημιουργίες. Ως πρωταρχικό του στόχο έχει και αυτό την οικονομική υποστήριξη των δραστηριοτήτων του Ιδρύματος και την ενίσχυση του πολύπλευρου πολιτιστικού του έργου.

ΠΕΡΙΑΪΤΟ Λεπτομέρεια χάλκινου λύχνου από την Αίγυπτο (Κατερίνα Ανέστη)

ΣΚΟΥΛΑΡΙΚΙΑ ΚΑΙ ΚΑΡΦΙΤΣΑ Άνθη, λεπτομέρεια λειτουργικού υφάσματος. Ελεύθερη προσαρμογή από ασήμι, γυαλί και νήματα. Δεύτερο μισό 16ου αι. (Κατερίνα Ανέστη)

Το Πωλητήριο της Πειραιώς είναι ένα κέντρο όπου θα εκτίθενται σύγχρονα αντικείμενα εφαρμοσμένων τεχνών, προσφέροντας στο ευρύτερο κοινό τη δυνατότητα εξοικείωσης με τις σημερινές δημιουργίες και την προοπτική πρόδοσης σε επιλεγμένα έργα εξαιρετικής αισθητικής, άρτιας τεχνικής και ιδιαίτερης καλλιτεχνικής έμπνευσης. Όλα τα αντικείμενα είναι χειροποίητα και πολλά από αυτά παρουσιάζουν πραγματικό συλλεκτικό ενδιαφέρον, καθώς είναι μοναδικά. Προσπαθούμε να συγκεντρώσουμε στο νέο μας χώρο ό,τι καλύτερο έχει να δείξει η Ελλάδα στον τομέα των σύγχρονων τεχνών, ως συνέχεια της πλούσιας καλλιτεχνικής της παράδοσης. Τεχνικές και θέματα που έχουν ξεχαστεί βρίσκουν νέες εφαρμογές ή συνδυάζονται με στοιχεία άλλων πολιτισμών. Τα αντικείμενα, πολλά από τα οποία παρουσιάζονται για πρώτη φορά, καλύπτουν μεγάλη ποικιλία ειδών και υλικών: κεραμικά, κοσμήματα, υφασμάτινα είδη, φωτιστικά κ.ά., ανταποκρινόμενα σε μια ευρεία κλίμακα αισθητικών επιλογών και οικονομικών δυνατοτήτων.

Οι καλλιτέχνες (σχεδιαστές-κατασκευαστές), οι οποίοι δημιουργούν έργα αποκλειστικά για το Μουσείο Μπενάκη και τα παρουσιάζουν στο Πωλητήριο της Πειραιώς, έχουν όλοι κάτι ιδιαίτερο ως προς την τεχνική ή την έμπνευση. Ορισμένοι εφαρμόζουν αρχέγονες και παραδοσιακές τεχνικές με πολύ ενδιαφέροντα αποτελέσματα, όπου η παράδοση χρησιμοποιείται για μια απολύτως σύγχρονη εφαρμογή. Άλλοι αντλούν την έμπνευσή τους από τα αντικείμενα των μόνιμων συλλογών του Μουσείου, ώστε τα θέματα των αγγείων, των κεκτημάτων, των κοσμημάτων κ.λπ., με μια σχεδόν ανατρεπτική εφαρμογή, να ζωντανεύουν ξανά δίνοντας ένα αποτέλεσμα εμπνευσμένο και πολλές φορές εξαιρετικά διασκεδαστικό. Μερικών άλλων τα έργα έχουν σχέση με τις προσωρινές εκθέσεις που πραγματοποιούνται στους νέους μουσειακούς χώρους, όπως στην περίπτωση των *Πτυχώσεων*, όπου δεκαπέντε δημιουργοί έδωσαν το προσωπικό τους στίγμα ως προς το συγκεκριμένο θέμα. Όλα τα έργα σχεδιάζονται και κατασκευάζονται από τους ίδιους τους καλλιτέχνες, οι οποίοι σφραγίζουν τις δημιουργίες τους με το ταλέντο και την ευαισθησία τους.

Στο χώρο του Πωλητηρίου λειτουργεί και **βιβλιοπωλείο**, εξειδικευμένο σε εκδόσεις τέχνης, όπου μπορεί κανείς να βρει καταλόγους σπουδαίων εκθέσεων των Μουσείων του εξωτερικού, βιβλία σχετικά με το περιεχόμενο των εκθέσεων που παρουσιάζονται στο κτήριο της Πειραιώς, συγγράμματα ειδικών για τις ποικίλες τεχνικές που ακόμη εφαρμόζονται και φυσικά τις εκδόσεις του Μουσείου Μπενάκη.

Το νέο Πωλητήριο του Μουσείου οργανώθηκε με πολύ κέφι από την πλευρά του Ιδρύματος και με το ίδιο κέφι εμπνεύστηκε από τους καλλιτέχνες που μας εμπιστεύθηκαν τη δουλειά τους. Δημιουργήθηκε έτσι ένας πόλος έλξης για τους σύγχρονους δημιουργούς, αποκλειστικά αφιερωμένος στις εφαρμοσμένες τέχνες.

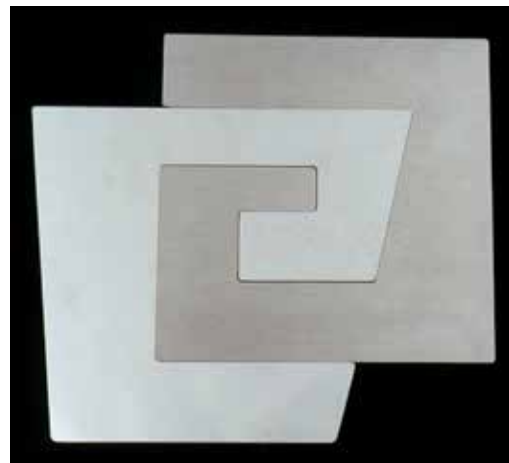
Δέσποινα Γερούλάνου
Υπεύθυνη του Πωλητηρίου

ΚΑΡΦΙΤΣΑ Έμπνευση από τάμα ανθρώπινης μορφής (Αρτεμης Λαλιώτη)

ΣΚΟΥΛΑΡΙΚΙΑ ΚΑΡΠΟΥΖΙ Λεπτομέρεια, ελεύθερη απόδοση διακόσμου από τη Σιάτιστα, 18ος αι. (Ουρ. Λύκα - Ν. Μαυρομμάτης)

ΣΟΥΒΕΡ ΜΑΙΑΝΔΡΟΣ Διακοσμητικό θέμα αρχαίας ελληνικής αγγειογραφίας (Paula Lakah)

ΚΟΥΤΙ ΜΑΓΚΑΣ
Φιγούρα εμπνευσμένη από το διβλίο της Πηνελόπης Δέλτα Ο Μάγκας (Αλεξάνδρα Χρήστου)

MOUSE PAD ΤΣΑΛΑΠΕΤΙΝΟΣ
Ελεύθερη προσαρμογή από σκυριανό κέντημα του Μουσείου Μπενάκη (WE design)

ΜΠΙΟΛ
Λεπτομέρεια από πιάτο, εξαιρετο δείγμα κεραμικής των εργαστηρίων Ιξνίκ (Θωμάη Κόντου)

ΠΩΛΗΤΗΡΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ 138 (ΠΕΡΙΟΧΗ ΡΟΥΦ), e-mail: the-shop@benaki.gr, http: www.benaki.gr

FOR OUR FOREIGN FRIENDS

FRIENDS' ACTIVITIES

During the last four months (September-December 2004) the Friends organized several events in order to commemorate the decision of the Regency to proclaim Athens (instead of Nauplion) the capital of Greece 170 years ago, in 1834. The commemoration included lectures, guided tours, excursions. Moreover, a number of tours of temporary exhibitions and of the collections of the Benaki Museum took place: of the exhibition of icons from the Monastery of St. Catherine in Sinai by Ms. A. Valsamaki, of the collection of 19th and 20th century jewelry by Ms K. Synodinou, of the recently inaugurated Islamic Museum by Ms. R. Ballian and Ms. M. Moraitou, of a selection of paintings made in the beginning of the 19th century depicting scenes from the War of Independence and Athens after its liberation and its proclamation as the capital of Greece by Ms. F.-M. Tsigakou.

In an attempt to acquaint ourselves with the landscapes and the monuments of our country, several excursions were organized, to the central part of Euboea and particularly Kymi, to Mystras and Geraki, to Mycenae and Tiryns, to Aegina, to Salamina, to Acharnes and Eleusina, as well as to Andros, an island visited annually by the Friends in order to follow the guided tours of the temporary exhibition held in the Museum of Modern Art of B. and El. Goulandris Foundation. The travel to Constantinople, that had been organized in 2002 and 2003 in order to visit the Byzantine monuments of the city, was repeated this year, but for a different purpose, namely the acquaintance with the buildings, monuments and museums of Islamic art of Istanbul.

Various groups of Friends visited museums and institutes of Athens: the Pierides Museum of Cypriot art, the M.C. Escher exhibition at the recently founded *Herakleidon* Museum, a number of Byzantine churches of Eastern Attica, the collection of sculptures of the Geometric and Archaic period of the National Archaeological Museum, the new permanent exhibition of the Byzantine and Christian Museum.

Stavros I. Arvanitopoulos

Ενημερωτικό Δελτίο των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη

Πλατεία Φιλικής Εταιρείας 15, 106 74 Αθήνα

Τηλ.: 210-7229958, Fax: 210-7298183, E-mail: friendbm@hol.gr

Ώρες Γραμματείας: Δευτέρα - Παρασκευή 9-2 μ.μ.

Συντακτική Επιτροπή:

Διοικητικό Συμβούλιο των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη

Υπεύθυνος σύνταξης: Σταύρος Ι. Αρβανιτόπουλος

Γραμματεία: Μαριέλλα Τσαλδάρη-Βέλιου

Art Director: Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος

DEPARTMENT OF PAINTINGS, DRAWINGS AND PRINTS

The Department of Paintings, Drawings and Prints comprises the Museum's visual art works (6.000), which are divided in two main categories: a) Works by Greek artists of the 19th and 20th centuries, b) Works of Greek subjects by European artists of the 17th to 19th centuries who either visited Greece or were inspired by its history (e.g. artists-travelers or artists of the Philhellenic movement). This second category is of great importance –in terms of subject matter– because it constitutes a unique archive of visual records that represent all aspects of Greek landscape and life during the centuries of the Turkish occupation. The Benaki Museum collection has a world-wide reputation, while many of the works have appeared in various illustrated publications in Greece and abroad.

Fani-Maria Tsigakou

FROM THE HISTORY OF ATHENS

On September 18/30 of 1834 a royal decree was issued, rendering definite and at the same time obligatory the transfer of the Royal Palace and the Seat of the Government from Nauplion to Athens. The "Construction Committee" started immediately organizing the entire project, in order to help Athens (that needed numerous interventions) to meet the requirements of its new role. A description of the arrival of King Otto is included in the "Panathinaea" magazine, depicting the necessary grandeur: arrival at Piraeus and marching of the King to Thission, where the official reception took place. After the ceremony, St. Vlachos addressed King Otto. Although the particularly cold weather did not manage to reduce the exhilaration of the people of Athens, the Government's attempt to house all the officials and the civil servants at once certainly cast its shadow.

Artemis Skoubourdi

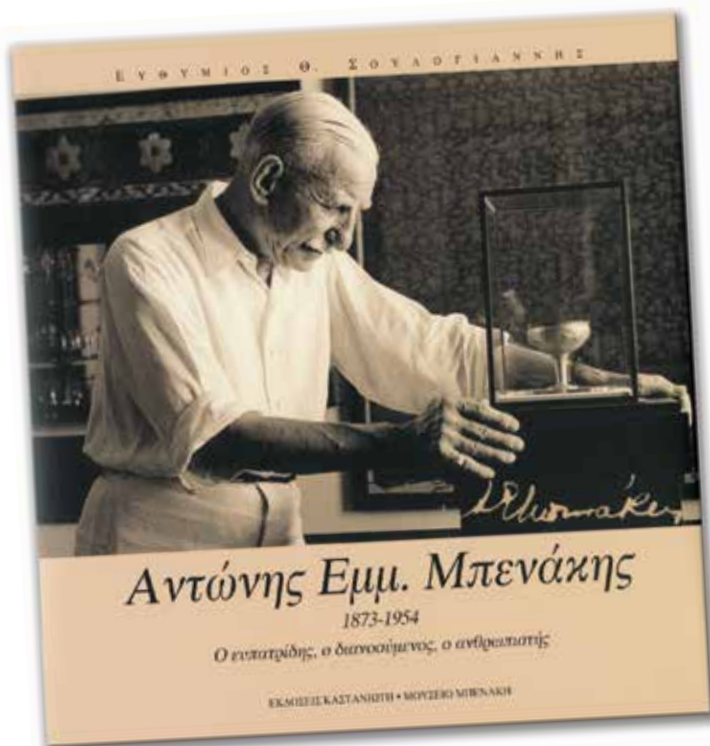
THE NEW BENAKI MUSEUM SHOP

Artifacts of contemporary art are now available at the shop of the new Benaki Museum at Piraeus avenue, rendering thus several works of applied arts of high quality, easily accessible. These artifacts are designed especially for the Benaki Museum by a number of artists, that use primitive or traditional methods in order to create exquisite articles. The artists use items belonging to the collections of the Museum or forming part of temporary exhibitions as their source of inspiration. The collections of the bookshop comprise books on art and architecture, foreign museum catalogues, catalogues of the various temporary exhibitions organized in the Benaki Museum, as well as all the Benaki Museum publications.

Despina Geroulanou

Summary: F. Karamadouki, F. M. Tsigakou Translation: S.I.A.

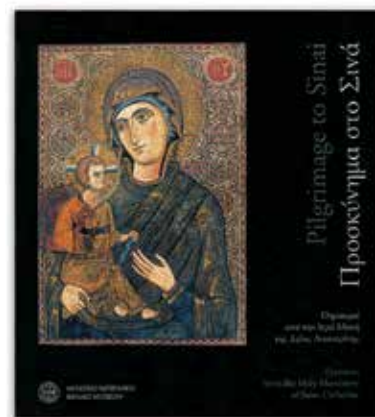
ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΑΝΤΩΝΗΣ ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗΣ, 1873-1954.
Ο ΕΥΠΑΤΡΙΔΗΣ, Ο ΔΙΑΝΟΥΟΥΜΕΝΟΣ, Ο ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΗΣ
 Ευθύμιος Σουλογιάννης
 Μουσείο Μπενάκη, Εκδόσεις Καστανιώτη
 Χρόνος έκδοσης: 2004
 ISBN: 960-03-3756-X
 (ελληνικά)

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟ ΣΙΝΑ

(σηλλογικό έργο)
 Μουσείο Μπενάκη
 Χρόνος έκδοσης: 2004
 ISBN: 960-8347-15-7
 (δίγλωσσο: ελληνικά/
 αγγλικά)

ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ 1930-1970

(σηλλογικό έργο)
 Μουσείο Μπενάκη
 (Φωτογραφικό Αρχείο),
 Δήμος Μαρκοπούλου,
 Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση
 Ανατολικής Αττικής
 Χρόνος έκδοσης: 2004
 ISBN: 960-85371-5-0
 (δίγλωσσο: ελληνικά/
 αγγλικά)

ΡΕΜΠΡΑΝΤ. ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΑΚΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΡΕΜ- BRANDTHUIS

E. Ornstein-Van Slooten,
 M. Holtrop
 Μουσείο Μπενάκη
 Χρόνος έκδοσης: 2004
 ISBN: 960-8347-19-X
 (ελληνικά)

ΟΜΟΙΟΤΗΤΑ ΠΕΡΙΠΟΥ. ΕΚΔΟΧΕΣ ΕΝΟΣ ΠΟΡΤΡΕΤΟΥ ΤΟΥ ΑΝΤΩΝΗ ΜΠΕΝΑΚΗ

Θανάσης Μουτσόπουλος
 Μουσείο Μπενάκη,
 Εκδόσεις Πατάκη
 Χρόνος έκδοσης: 2004
 ISBN: 960-16-1411-7
 (ελληνικά)

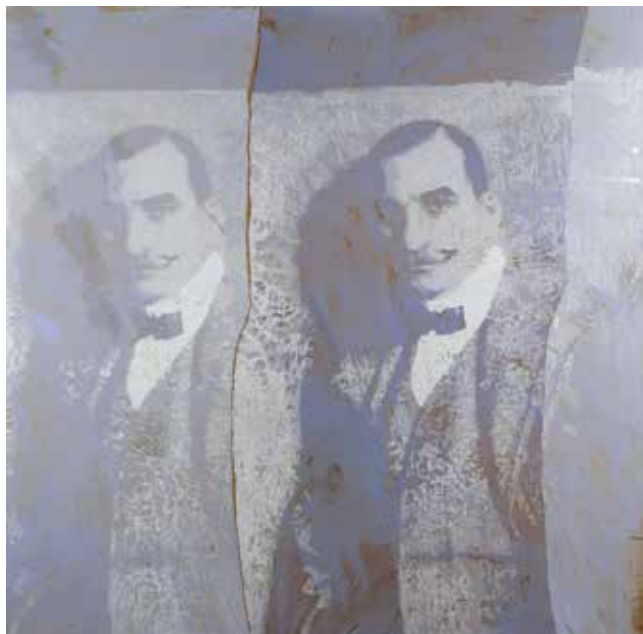

**Η ΖΩΦΟΡΟΣ
ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ.
ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ,
Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ,
Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ**
 Άγγ. Δεληβορριάς,
 Σ. Μαυρομάτης
 Μουσείο Μπενάκη,
 Εκδόσεις Μέλισσα
 Χρόνος έκδοσης: 2004
 ISBN: 960-204-260-5
 (ελληνικά)

ΟΔΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ 138. ΤΟ ΝΕΟ ΚΤΙΡΙΟ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ

Άγγ. Δεληβορριάς,
 Π. Τουρνικιώτης, Γ. Κορο-
 πούλης, Μ. Κοκκίνου,
 Α. Κούρκουλας
 Μουσείο Μπενάκη
 Χρόνος έκδοσης: 2004
 ISBN: 960-8347-21-1
 (ελληνικά)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΕΝΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΚΤΗΡΙΟ

18-23 Ιανουαρίου 2005
Σωτήρης Σόρογκας

31 Ιανουαρίου - 6 Μαρτίου 2005
Συλλογή βιβλίων του Δ. Κοντομηνά

14 Μαρτίου - 8 Μαΐου 2005
Νίκος Νικολάου, ζωγραφική

ΚΤΗΡΙΟ ΟΔΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

2 Δεκεμβρίου 2004 - 30 Ιανουαρίου 2005
Ομοιότητα περίπου
Εκδοχές ενός πορτρέτου του Αντώνη Μπενάκη

7 Δεκεμβρίου 2004 - 30 Ιανουαρίου 2005
“Η Ζωοφόρος του Παρθενώνα”
Νέα συλλεκτική έκδοση από τις Εκδόσεις Μέλισσα και έκθεση

22 Δεκεμβρίου 2004 - 23 Ιανουαρίου 2005
Λεωνίδα Παπάζογλου
Φωτογραφικά πορτραίτα από την Καστοριά και την περιοχή της,
την περίοδο του Μακεδονικού Αγώνα. Σε συνεργασία με το
Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης

Ιανουάριος - Φεβρουάριος 2005
Τ. Τλούπας - Φωτογραφική Έκθεση

ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΑΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΚΤΗΡΙΟΥ

Κουμπάρη 1, Αθήνα
Δευτέρα, Τετάρτη, Παρασκευή,
Σάββατο: 9:00-17:00,
Πέμπτη: 9:00-24:00,
Κυριακή: 9:00-15:00
Τηλ. κέντρο: 210-36 71 000,
Fax: 210-36 71 063

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Κουμπάρη 1, Αθήνα
Δευτέρα - Παρασκευή: 9:00-15:00
Τηλ.: 210-36 21 027 - 029,
Fax: 210-36 42 216

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

Εμμανουήλ Μπενάκη 38 και
Στεφάνου Δέλτα, Κηφισιά
Δευτέρα - Παρασκευή: 10:00-14:00
(κατόπιν τηλεφωνικής συνεννόησης)
Τηλ.: 210-80 79 878, Fax: 210-62 06 700

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

Πλατεία Φιλικής Εταιρείας 15, Αθήνα
Δευτέρα-Παρασκευή: 9:00-15:00
(κατόπιν τηλεφωνικής συνεννόησης)
Τηλ.: 210-72 11 033, Fax: 210-72 28 465

ΑΡΧΕΙΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

Βαθαωρίτου 4, Αθήνα
Δευτέρα, Τετάρτη: 10:00-13:00
(κατόπιν τηλεφωνικής συνεννόησης)
Τηλ.-Fax: 210-36 28 164

ΝΕΟ ΚΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ

Πειραιώς 138, Αθήνα
Δευτέρα-Κυριακή: 10.00-20.00
Τηλ.: 210-34 53 338

ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΣΛΑΜΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Διπύλου 12 και Αγίων Ασωμάτων 22
Τρίτη-Κυριακή: 9.00-15.00
Τηλ.: 210-32 25 550